

Osnove za proširenje umijeća
liječenja prema uvidima znanosti
duha

SD 27

Dr. Rudolf Steiner

Dr. Ita Wegman

SADRŽAJ

I	Istinsko poznavanje čovjeka kao osnova medicinskog umijeća	3
II	Zašto se čovjek razboli?	9
III	Manifestacije života	12
IV	O prirodi osjetilnog organizma	15
V	Biljka, životinja, čovjek	18
VI	Krv i živci	21
VII	Priroda ljekovitih učinaka	24
VIII	Aktivnosti u ljudskom organizmu. Šećerna bolest	26
IX	Uloga proteina u ljudskom tijelu i albuminurija	29
X	Uloga masti u ljudskom organizmu i kompleks varljivih lokalnih simptoma	31
XI	Dizajn ljudskog tijela i giht	33
XII	Građa i lučenje ljudskog organizma	35
XIII	O prirodi bolesti i ozdravljenja	38
XIV	O terapijskom načinu razmišljanja	41
XV	Proces ozdravljenja	44
XVI	Poznavanje lijekova	46
XVII	Poznavanje supstanci kao osnova poznavanja lijekova	49
XVIII	Terapijska euritmija	51
XIX	Karakteristični slučajevi bolesti	53
XX	Tipični lijekovi	66
	Predgovor prvom izdanju 1925.	71
	Pogovor prvom izdanju 1925.	72

I**Istinsko poznavanje čovjeka kao osnova medicinskog umijeća**

U ovom spisu ukazuje se na nove mogućnosti medicinskog znanja i vještina. Ono što je izneseno, čovjek može ispravno procijeniti, samo ako se može uključiti u aspekte koji su bili vodeći kada su medicinski pogledi, o kojima se ovdje govori, nastali.

Ovo nije protivljenje medicini koja radi današnjim priznatim znanstvenim metodama. U potpunosti prepoznavamo njihova načela. I mišljenja smo, da ono što smo dali, u umijeću liječenja trebaju koristiti samo oni koji u potpunosti mogu biti liječnici u smislu ovih načela.

Međutim, onom što se o čovjeku može znati korištenjem priznatih znanstvenih metoda, mi dodajemo daljnja otkrića, koja su pronađena drugim metodama, i stoga se osjećamo prisiljenima raditi na proširenju medicinskog umijeća temeljeno na ovom proširenom znanju o svijetu i čovjeku.

U načelu, priznata medicina ne može staviti nikakav prigovor na ono što mi iznosimo, budući da je ne poričemo. Samo onaj, tko ne samo da zahtijeva afirmaciju svog znanja, nego i tvrdi da se ne smije iznositi nikakvo znanje koje nadilazi njegovo vlastito, može odbaciti naš pokušaj od samog početka.

Proširenje znanja o svijetu i čovjeku vidimo u antropozofiji, čiji je utemeljitelj Rudolf Steiner. Uz znanje o fizičkom čovjeku, jedino koje se može steći današnjim znanstvenim metodama, dodaje se i ono o duhovnom čovjeku. Iz znanja o fizičkom na ono o duhovnom, ne prelazi se kroz puko razmišljanje. Na taj način samo se suočavamo s više ili manje dobro osmišljenim hipotezama, za koje nitko ne može dokazati da odgovaraju stvarnosti.

Prije nego antropozofija daje izjave o duhovnom, ona razvija metode koje joj daju pravo da daje takve izjave. Da biste dobili uvid u ove metode, razmotrite sljedeće: svi rezultati danas priznate prirodne znanosti, u osnovi su dobiveni iz utisaka ljudskih osjetila. Jer čak i ako čovjek proširuje ono što mu njegova osjetila mogu dati, kroz eksperimentiranje ili promatranje s drugim alatima, ništa bitno novo nije dodano iskustvu svijeta u kojem čovjek živi kroz svoja osjetila.

Ali čak i kroz mišljenje, ukoliko je aktivno u istraživanju fizičkog svijeta, ništa se novo ne dodaje onome što je dano osjetilima. Razmišljanje kombinira, analizira itd. osjetilne dojmove da bi došlo do zakona (prirodnih zakona); ali istraživač osjetilnog svijeta mora sebi reći: ovo razmišljanje koje izvire iz mene, ne dodaje ništa stvarno, stvarnosti osjetilnog svijeta.

Ali stvari će se odmah promijeniti ako ne stanete na mišljenju, koje čovjek početno postiže životom i obrazovanjem. Ovo mišljenje u sebi možete ojačati, osnažiti. Čovjek može jednostavno, lako razumljive misli postaviti u središte svoje svijesti, i zatim, isključujući sve druge misli, na takve ideje usredotočiti svu snagu svoje duše. Kao što mišić postaje jači kada se opetovano napreže usmjeren na istu silu, tako i moć duše jača, u odnosu na područje koje inače upravlja mišljenjem, kada se vježba na opisani način. Mora se naglasiti da se ove vježbe moraju temeljiti na jednostavnim, lako razumljivim idejama. Jer duša, dok radi takve vježbe, ne smije biti izložena nikakvim utjecajima nečeg polu ili potpuno nesvjesnog. (Ovdje možemo samo navesti princip takvih vježbi; detaljan opis i upute o tome kako se takve vježbe trebaju izvoditi mogu se naći u, 'Kako stječi znanje o višim svjetovima?' Rudolfa Steinera, u njegovoj 'Tajnoj znanosti', i u drugim antropozofskim spisima.)

Pri ruci je prigovor, da netko tko se svom snagom posveti određenim mislima koje su u žarištu njegove svijesti, da je izložen svim mogućim autosugestijama i slično, te da jednostavno ulazi u sferu mašte. U isto vrijeme sama antropozofija pokazuje kako se vježbe moraju odvijati tako da je ovaj prigovor potpuno neopravdan. Pokazuje kako tijekom vježbe napredovati unutar svijesti, na potpuno odmjeren način, baš kao kada rješavate aritmetički ili geometrijski problem. Kao što svijest nikada ne može skliznuti u nesvjesno, tako to ne može ni tijekom naznačene prakse, ako se ispravno slijede antropozofske upute.

Kao rezultat ove prakse, dolazite do povećanja svoje moći mišljenja, o čemu prije niste imali pojma. Moć mišljenja osjećate u sebi kao novi sadržaj vašeg bića. A u isto vrijeme, s tim sadržajem vlastitog bića, otkriva se sadržaj svijeta koji smo možda ranije slutili, ali nismo spoznali kroz iskustvo. Ako promatramo uobičajeno mišljenje u trenucima samopromatranja, smatramo da su misli sjenovite, blijede u usporedbi s dojmovima koje daju osjetila.

Ono što se sada opaža povećanom snagom misli nipošto nije blijedo ni sjenovito; cjelovito je, konkretno i slikovito; ima mnogo intenzivniju stvarnost od sadržaja osjetilnih dojmova. Za čovjeka se otvara novi svijet, budući da je na opisani način proširio moć svoje perceptivne sposobnosti.

Kako čovjek uči opažati u ovome svijetu, pošto je prije mogao opažati samo unutar osjetilnog svijeta, postaje mu jasno da svi zakoni prirode koje je prije poznao vrijede samo u fizičkom svijetu; i da je priroda svijeta u koji je sada ušao takva da su njegovi zakoni drugačiji, zapravo suprotni, od onih u fizičkom svijetu. U ovom svijetu ne vrijedi zakon privlačenja Zemlje, već naprotiv, pojavljuje se sila koja iz središta Zemlje ne djeluje prema van, već obrnuto tako da smjer ide od oboda svemira prema središtu Zemlje. A isto je i s drugim silama fizičkog svijeta.

Sposobnost čovjeka da vidi ovaj svijet, koju stječe vježbom, u antropozofiji se naziva moć imaginativne spoznaje. Imaginativne, ne zato što se radi o 'maštarijama', već zato što sadržaj svijesti nije ispunjen sjenama misli, nego slikama. I kao što se osjetilnim opažanjem u neposrednom iskustvu osjeća u stvarnosti, tako i u duševnom iskustvu imaginativne spoznaje. Svijet na koji se ta spoznaja odnosi, antropozofija naziva eterskim svijetom. Ne radi se o hipotetskom eteru trenutne fizike, već o nečemu što se stvarno duhovno vidi. Ime je dano u skladu sa starijim instinktivnim predosjećajima ovoga svijeta. To više nema nikakvu vrijednost, u usporedbi s onim što se sada može jasno prepoznati; ali ako želite nešto opisati, potrebna su vam imena.

Unutar ovog eterskog svijeta može se uočiti eterska tjelesnost, koja postoji uz fizičku tjelesnost čovjeka.

Ova eterska tjelesnost nešto je što se po svojoj prirodi može pronaći i u biljnom svijetu. Biljke imaju svoja eterska tijela. Fizikalni zakoni zapravo vrijede samo za svijet beživotnih minerala.

Biljni svijet je moguć na Zemlji jer na Zemlji postoje tvari koje nisu zatvorene unutar fizikalnih zakona, već mogu odbaciti sve fizikalne zakone i usvojiti one koji su im suprotni. Čini se da fizički zakoni dolaze od Zemlje; čini se da oni eterski teku prema Zemlji od svih strana svijeta. Razvoj biljnog svijeta može se razumjeti samo ako se u njemu vidi međudjelovanje zemaljsko-fizičkog i kozmičko-eterskog.

Tako je i s čovjekovim eterskim tijelom. Kroz njega, u čovjeku se događa nešto što nije nastavak djelovanja zakonitosti sila fizičkog svijeta, već se to temelji na činjenici da se fizičke supstance, dok se ulijevaju u eter, najprije oslobađaju svojih fizičkih sila.

Ova sile, koje su aktivne u eterskom tijelu, postaju aktivne kao kreativne i kao sile rasta na početku čovjekovog života na Zemlji - najjasnije tijekom embrionalnog razvoja. Tijekom zemaljskog života, neke od tih sila se oslobađaju aktivnosti u formiranju i rastu, i postaju misleće snage, upravo one sile, koje za običnu svijest proizvode sjenoviti svijet misli.

Od najveće je važnosti znati da su obične čovjekove misaone snage, rafinirane formativne snage i snage rasta. U dizajnu i kod rasta čovjekova organizma, otkriva se nešto duhovno. Zato što se ovaj duhovni element tijekom života pojavljuje kao duhovna moć mišljenja.

A ova moć mišljenja. samo je dio čovjekove kreativne moći i moći rasta koja je utkana u etersko. Drugi dio ostaje vjeran svojoj zadaći od početka čovjekova života. Samo zato jer se čovjek nastavlja razvijati, nakon što je njegovo formiranje i rast uznapredovalo, odnosno dovršeno do određene mjere, ono etersko-duhovno koje tka i živi u organizmu, može se u daljnjem životu pojaviti kao snaga mišljenja.

Tako se imaginativni duhovni pogled otkriva formativnoj (plastičnoj) sili kao etersko-duhovni s jedne strane, koji se s druge strane pojavljuje kao duševni sadržaj mišljenja.

Ako sada pratimo supstancijalnost zemaljskih tvari u formiranju etera, moramo reći: gdje god te tvari uđu u ovo formiranje, one poprimaju prirodu kroz koju se otuđuju od fizičke prirode. U tom otuđenju ulaze u svijet u kojem susreću duhovno, koje ih pretvara u vlastito biće.

Uzdizanje do eterske, žive esencije čovjeka, kako je ovdje opisano, nešto je bitno drugačije od neznanstvene tvrdnje o 'životnoj sili', koja je još uvijek bila uobičajena sve do sredine devetnaestog stoljeća za objašnjenje živih tijela. Ovdje se radi o stvarnom viđenju - duhovnom opažanju - nečega što je prisutno u ljudima i svim živim bićima, baš kao i fizičko tijelo. A da bi se postiglo ovo viđenje, ne smije se uobičajenim mišljenjem nastaviti misliti na neodređen način; niti je drugi svijet smišljen maštom; naprotiv, čovjekova spoznaja se proširuje na vrlo precizan način, a to širenje rezultira iskustvom proširenog svijeta.

Može se nastaviti s vježbama koje donose veću percepciju. Kao što se koristi povišenom snagom da bi se koncentrirao na misli koje su u fokusu njegove svijesti, tako se povišene snage mogu koristiti i za potiskivanje stečene imaginacije (slika duhovno-eterske stvarnosti). Tada se postiže stanje potpuno prazne svijesti. Čovjek je samo budan, a ta budnost nema nikakav sadržaj. (Više detalja može se naći u gore spomenutim knjigama.) Ali ova budnost ne ostaje bez sadržaja. Svijest, koja je postala ispražnjena od svih fizičkih i etersko-slikovnih dojmova, ispunjena je sadržajem koji joj pritječe iz stvarnog duhovnog svijeta, kao što dojmovi iz fizičkog svijeta pritječu fizičkim osjetilima.

Kroz imaginativno znanje netko će se upoznati s drugim članom čovjekova bića; ispunjavanjem prazne svijesti duhovnim sadržajem, uči se spoznati trećeg člana. Antropozofija tako nastalo znanje, naziva inspiracijskim. (Ovi izrazi ne bi trebali zavesti; uzeti su iz instinktivnog načina gledanja na duhovne svjetove koje pripada primitivnim vremenima; točno je navedeno što se pod njima misli.) A svijet u koji se ulazi kroz inspiraciju, naziva se astralnim svijetom. - Kada se govori o 'eterskom svijetu', kako je ovdje objašnjeno, misli se na učinke koji iz opsega svijeta djeluju na Zemlju. Ali ako se govori o 'astralnom svijetu', to je sukladno s onim što inspiracijska svijest promatra, kao učinke u svijetu od određenih duhovnih bića, koja se otkrivaju u tim učincima, baš kao što se zemljine tvari otkrivaju u silama koje proizlaze iz Zemlje. Govori se o konkretnim duhovnim bićima koja djeluju iz daleka, kao što se govori o zvijezdama i sazviježdima kada se osjetilno gleda u noćno nebo. Otuda izraz 'astralni svijet'. U ovom astralnom svijetu čovjek nosi trećeg člana njegova bića: njegovo astralno tijelo.

Zemaljska materijalnost također mora teći u ovo astralno tijelo. Čineći to, ona se dodatno otuđuje od svog fizičkog bića. - Kao što čovjek svoje etersko tijelo ima zajednički s biljnim svijetom, tako i svoje astralno tijelo ima zajednički s životinjskim svijetom.

Istinsko čovjekovo biće koje čovjeka uzdiže iznad životinjskog svijeta prepoznaje se još višim oblikom znanja od inspiracijskog. Antropozofija govori o intuiciji. U inspiraciji se otkriva svijet duhovnih bića; u intuiciji odnos osobe koja spoznaje taj svijet postaje bliži. U punu svijest donosite ono što je čisto duhovno, ono što izravno doživljavate kao svjesno iskustvo a da to nema nikakve veze s iskustvom kroz tjelesnost. To vas postavlja u život u kojem je duh čovjeka među drugim duhovnim bićima. Duhovna bića svijeta otkrivaju se u inspiraciji; kroz intuiciju se živi s tim entitetima.

To dovodi do prepoznavanja četvrtog člana čovjeka, istinskog 'Ja'. Još jednom postajemo svjesni kako se zemaljska materijalnost, uklapajući se u tkanje i suštinu 'Ja', još više otuđuje od svog fizičkog bića. Entitet koji preuzima ovu materijalnost kao 'Ja organizacija', prije svega je oblik zemaljske materijalnosti u kojem je on najviše otuđen od svoje zemaljske fizičke prirode.

Ono što se na ovaj način upoznaje kao 'astralno tijelo' i 'Ja', u ljudskoj organizaciji nije vezano za fizičko tijelo kao i etersko tijelo. Inspiracija i intuicija pokazuju kako se kod spavanja 'astralno tijelo' i 'Ja' odvajaju od fizičkog i eterskog tijela, i kako tek kod budnog stanja dolazi do potpunog prodiranja četiri člana ljudske prirode u jedinstveno čovjekovo biće.

Pri spavanju, fizičko i etersko čovjekovo tijelo ostaju u fizičkom i eterskom svijetu. Ali ona nisu u položaju u kojem su fizičko i etersko tijelo biljke. Ona u sebi nose posljedice astralnog i 'Ja' bića. I u trenutku kada više u sebi ne nose te posljedice, mora doći do buđenja. Čovjekovo fizičko tijelo nikada ne smije biti podložno pukim fizičkim učincima, a čovjekovo etersko tijelo nikada ne smije biti podložno pukim eterskim učincima. Kao rezultat toga bi se raspali.

Ali sada inspiracija i intuicija pokazuju nešto drugo. Fizička materijalnost doživljava daljnji razvoj svoje suštine prelazeći na tkanje i život u eterskom. A život ovisi o tome da je organsko tijelo otrgnuto od zemaljske suštine, i izgrađeno od vanzemaljskog svemira. Samo ova struktura vodi u život, ali ne i u svijest niti u samosvijest. Unutar fizičkog i eterskog, astralno tijelo mora uspostaviti svoju organizaciju; 'Ja' mora učiniti isto u odnosu na 'Ja' organizaciju. Ali u ovoj strukturi nema svjesnog razvoja života duše. Da bi do toga došlo, izgradnja mora biti popraćena razgradnjom. Astralno tijelo izgrađuje svoje organe; ponovno iz razgrađuje dopuštajući aktivnosti osjećaja da se razvije u svijesti duše; 'Ja' izgrađuje svoju 'Ja organizaciju'; ponovno je

razgrađuje dopuštajući aktivnosti volje da postane djelotvorna u samosvijesti.

Duh se u čovjeku ne razvija na temelju konstruktivne materijalne aktivnosti, već na temelju djelatnosti razgradnje. Gdje u čovjeku treba djelovati duh, materija se mora povući iz svoje djelatnosti.

Sama pojava mišljenja unutar eterskog tijela nije produžetak eterskog bića, već njegova razgradnja. Svjesno mišljenje ne odvija se u procesima formiranja i rasta, već u procesima razgradnje, odumiranja i smrti, koji su neprestano integrirani u događaje u eteru.

U svjesnom mišljenju, misli se oslobađaju fizičke formacije i postaju iskustva kao duševne formacije.

Ako se sada promatra čovjeka na temelju takvog znanja, postaje se svjestan kako se može razumjeti, i cijelog čovjeka i pojedini organ, samo ako se zna kako rade fizičko, etersko i astralno tijelo, i 'Ja'. Postoje organi u kojima je prvenstveno 'Ja' aktivno; postoje oni na koje 'Ja' ima malo utjecaja, dok prevladava fizička organizacija.

Kao što se može razumjeti zdrava osoba ako se prepozna kako viši članovi čovjeka preuzimaju materijal Zemlje, kako bi ga prisilili u svoju službu, i ako se također prepozna kako se materijal Zemlje mijenja dok ulazi u područje učinkovitosti viših članova čovjekove prirode, na isti način, može se razumjeti oboljela osoba, samo ako se razumije situacija u kojoj se cijeli organizam, ili organ ili niz organa, nalazi kada funkcioniranje viših članova postane nepravilno. A o lijekovima se može razmišljati samo ako se razvije znanje o tome kako se zemaljska supstanca ili zemaljski proces odnosi prema eterskom, prema astralnom, prema 'Ja'. Tek tada će biti moguće, ubacivanjem zemaljske supstance u ljudski organizam, ili tretiranjem zemaljskom aktivnošću, osigurati da se viši članovi čovjeka mogu nesmetano razvijati, ili također da zemaljska materijalnost nađe potrebnu potporu u onome što je dodano, da stupi na put na kojem postaje osnova za zemaljski rad duhovnog.

Čovjek je ono što jest kroz tijelo, etersko tijelo, dušu (astralno tijelo) i 'Ja' (duh). Kao zdravu osobu, mora se promatrati iz ovih članova; kao bolesnu osobu, mora se doživjeti u poremećenoj ravnoteži ovih članova; da bi bio zdrav moraju se pronaći lijekovi koji će vratiti narušenu ravnotežu.

Ovaj spis ukazuje na medicinski pogled utemeljen na takvim temeljima.

II

Zašto se čovjek razboli?

Ako razmišljate o činjenici da ljudi mogu biti bolesni, ako želite razmišljati čisto znanstveno, naići ćete na proturječje da koje u prvom redu morate pretpostaviti da leži u samoj prirodi egzistencije. Ono što se događa u procesu bolesti je, gledano odozgo, prirodan proces. Ali i ono što se događa umjesto toga, kod zdravog stanja, također je prirodan proces.

Prirodni procesi se u prvom redu poznaju samo kroz promatranje izvan ljudskog svijeta i kroz promatranje ljudi samo utoliko koliko se provodi na potpuno isti način kao i kod vanjske prirode. Čovjek se smatra dijelom prirode, u kojem su procesi koji se mogu promatrati izvan njega vrlo složeni, ali su iste vrste kao i vanjski procesi prirode.

No, postavlja se pitanje na koje je s ove točke gledišta nemoguće odgovoriti: kako u čovjeku - ne želimo ovdje govoriti o životinjama - nastaju prirodni procesi koji su suprotni zdravim?

Čini se kao da je zdrav ljudski organizam razumljiv kao dio prirode; bolesna osoba ne. Ona dakle mora biti razumljiva iz sebe, kroz nešto što nije od prirode.

Čovjek vjerojatno zamišlja da ono duhovno u čovjeku ima kao svoju fizičku osnovu složeni prirodni proces, poput nastavka prirodnog procesa koji je izvan čovjeka. No, da vidimo hoće li nastavak prirodnog procesa uspostavljenog u zdravom ljudskom organizmu ikada dovesti do duhovnog iskustva kao takvog? Suprotan je slučaj. Duhovno iskustvo se gasi, ako se prirodni proces nastavlja ravnomjerno. To se događa pri spavanju; to se događa kada ste u nesvijesti.

S druge strane, može se vidjeti kako se svjesni duhovni život pogoršava kada se neki organ razboli. Pojavljuje se bol, ili barem nezadovoljstvo i nelagoda. Život osjećaja dobiva sadržaj kojeg inače nema. I život volje je narušen. Pokret udova koji se prirodno javlja u zdravom stanju, ne može se izvesti jer ga koči bol ili nelagoda.

Obratite pažnju na prijelaz od pokreta uda praćenog bolom do njegove paralize. Početak paralize pokreta leži u pokretu praćenom bolom. Aktivno duhovno intervenira u organizmu. U zdravom stanju, to se u prvom redu otkriva u životu predodžbi ili mišljenja. Aktivirate predodžbu; a slijedi pokret udova. S predodžbom se ne ulazi svjesno u organske procese koji u konačnici dovode do pokreta udova. Predodžba nestaje u nesvjesnom. U zdravom stanju, između predodžbe i pokreta javlja se osjećaj, koji ima samo

duševni učinak. Nije jasno utemeljen na nečemu fizički organskom. Ali to je slučaj kada ste bolesni. Osjećaj koji se u zdravom stanju doživljava kao odvojen od fizičkog organizma, u bolesti se povezuje s njim.

Stoga se čini da su procesi zdravog osjećaja i bolesnog iskustva povezani. Tu mora biti nešto što nije tako intenzivno vezano za zdravi organizam kao za bolesni. To se duhovnom pogledu otkriva kao astralno tijelo. To je nadosjetilna organizacija unutar osjetilne. Ili labavo intervenira u organu, zatim dovodi do duševnog iskustva koje postoji samostalno i ne osjeća se povezano s tijelom. Ili intenzivno intervenira u nekom organu; onda to dovodi do iskustva da si bolestan. Jedan od oblika bolesti treba zamisliti kao astralno tijelo koje zahvata organizam, što omogućuje duhovnom čovjeku da dublje uroni u svoje tijelo nego što je to slučaj kod zdravog stanja.

Ali mišljenje također ima svoju fizičku osnovu u organizmu. U zdravom stanju samo je više odvojeno od ovoga nego osjećaj. Osim astralnog tijela, duhovni pogled posebno pronalazi 'Ja' organizaciju, koja se duševno slobodno izražava u mišljenju. Ako čovjek intenzivno uroni u svoje fizičko biće s 'Ja' organizacijom, nastaje stanje koje promatranje vlastitog organizma čini sličnim promatranju vanjskog svijeta. - Ako netko promatra neku stvar ili proces u vanjskom svijetu, činjenica je da misao u čovjeku, i ono što se promatra, nisu u živoj interakciji, nego su neovisni jedno o drugome. To se događa za jedan ljudski ud ako postane paraliziran. Tada to postaje vanjski svijet. 'Ja' organizacija više nije labavo sjedinjena s udom kao u zdravom stanju, tako da se može povezati s njim tijekom kretanja i odmah se potpuno odvojiti; stalno se udubljuje u ud i više se ne može povući iz njega.

Opet, procesi zdravog kretanja uda i paralize povezani su. Da, možete to jasno vidjeti: zdravo kretanje je paraliza koja počinje, ali se odmah na početku uklanja.

U prirodi bolesti moramo vidjeti intenzivnu vezu između astralnog tijela ili 'Ja' organizacije i fizičkog organizma. Ali ta je veza samo pojačanje one koja u zdravom stanju postoji u labavijem obliku. Čak i normalna intervencija astralnog tijela i 'Ja' organizacije u ljudskom tijelu nije vezana za zdrave životne procese, već za bolesne. Kada duh i duša rade, ukidaju uobičajeni raspored tijela; pretvaraju ga u suprotnost. Ali time organizam upućuju na put na kojem bolest teži započeti. U normalnom životu to je regulirano kroz samo iscjeljenje odmah nakon što započne.

Određeni oblik bolesti nastaje kada ono duhovno ili duševno zadire predaleko u organizam, tako da do samo izlječenja, ili ne može uopće doći, ili dolazi sporo.

Uzroke bolesti treba dakle tražiti u duhovnim i duševnim sposobnostima. A iscjeljenje se mora sastojati u odvajanju duševnog ili duhovnog od fizičke organizacije.

To je jedan način da se bude bolestan, postoji drugi. 'Ja' organizacija i astralno tijelo mogu biti spriječeni u postizanju labave veze s fizičkim, što u uobičajenoj egzistenciji zahtijeva neovisno osjećanje, mišljenje i volju. Tada se u organima ili procesima kojima duh i duša ne mogu pristupiti, zdravi procesi nastavljaju i dalje od razine koja je primjerena organizmu. I u ovom slučaju duhovni pogled pokazuje da fizički organizam ne provodi samo beživotne procese vanjske prirode. Fizički organizam je isprepleten s eterskim organizmom. Puki fizički organizam nikada ne bi mogao pokrenuti proces samo izlječenja. Takva stvar se pokrene u eterskom organizmu. Ali to znači da je zdravlje prepoznato kao stanje koje ima svoje podrijetlo u eterskom organizmu. Liječenje se stoga mora sastojati od liječenja eterskog organizma. [Usporedbom onoga što je rečeno u prvom poglavlju sa sadržajem drugog, doći će se do razumijevanja onoga što posebno dolazi u obzir.]

III

Manifestacije života

Zdrav i bolestan ljudski organizam ne može se razumjeti, ako se zamisli da djelovanje bilo koje tvari unesene hranom jednostavno nastavlja utjecaj iz vanjske prirode u unutrašnjost organizma. Ne radi se o nastavljanju učinka koji se opaža u tvari izvan ljudskog organizma, već o njegovom prevladavanju.

Iluzija da tvari iz vanjskog svijeta nastavljaju djelovati u organizmu na svoj način, proizlazi iz činjenice da se to uobičajenom kemijskom načinu razmišljanja čini tako. Prema svojim istraživanjima, oni vjeruju da je vodik naprimjer, prisutan u organizmu kao i u vanjskoj prirodi, jer se nalazi u hrani i pićima koja se konzumiraju kao hrana, a zatim opet u produktima izlučivanja: zraku, znoju, mokraći, izmetu i u izlučevinama, naprimjer žuči.

Danas nema potrebe pitati se što se dogodilo s onim što se činilo kao vodik prije ulaska u organizam i nakon što je iz njega izašlo.

Ne pitate se: što ono što se pojavljuje kao vodik, prolazi u organizmu?

Kada se postavi ovo pitanje, odmah ste potaknuti skrenuti pozornost na razliku između budnog i organizma koji spava. U usnulom organizmu njegova materijalna suština ne daje osnovu za razvoj svjesnih i samosvjesnih iskustava. Ali daje osnovu za razvoj života. U tom se pogledu usnuli organizam razlikuje od mrtvog organizma. U ovom slučaju materijalna osnova više nije osnova života. Sve dok tu razliku vidite samo u razlici u sastavu tvari u mrtvom i živom organizmu, nećete napredovati u razumijevanju.

Prije gotovo pola stoljeća, značajni fiziolog *Du Bois-Reymond* istaknuo je da se svijest nikada ne može objasniti djelovanjem tvari. Rekao je da se nikada neće shvatiti zašto određenom broju atoma ugljika, kisika, dušika i vodika, ne bi trebalo biti svejedno kako leže, kako su ležali i kako će ležati, i zašto tom promjenom položaja kod osobe izazivaju osjećaj: vidim crveno; osjećam miris ruža. Budući da je to tako, rekao je *Du Bois-Reymond*, znanstveni način razmišljanja nikada ne može objasniti budnog čovjeka ispunjenog osjetima, već samo onog koji spava.

Takvim gledanjem bio je u iluziji. Vjerovao je, fenomen svijesti ne proizlaze iz načina djelovanja supstanci, već vjerojatno iz života. U stvarnosti, međutim, mora se reći, za fenomene života, baš kao što je *Du Bois-Reymond* učinio za fenomene svijesti: zašto bi bilo moguće da određeni broj atoma ugljika,

kisika, vodika i dušika, proizvede pojavu života, iz načina na koji leže, kako su ležali i kako će ležati?

Promatranja pokazuju da su fenomeni života potpuno drugačije orijentirani od onih koji se događaju u neživotnom. Za potonje se može reći: pokazuju se kao da njima dominiraju sile koje zrače iz prirode materijala, od - relativnog - središta do periferije. Fenomeni života pokazuju da materijalom dominiraju sile koje djeluju izvana prema unutra, prema - relativnom - središtu. Pri prelasku u život, materijal se mora povući od sila zračenja vani, i podvrgnuti se silama zračenja unutra.

Sada, svaka zemaljska tvar i zemaljski proces, ima svoje sile zračenja iz Zemlje i u zajednici je s njima. Tako tvar vidi kemija, samo kao sastavni dio zemljinog tijela. Ako oživi, mora prestati biti samo dio Zemlje. Ona izlazi iz zajednice sa Zemljom. Uključena je u sile koje zrače od izvana na Zemlju sa svih strana. Ako vidite tvar ili proces koji se odvija kao život, morate zamisliti da izmiče silama koje na njega djeluju kao iz središta Zemlje, i da dolazi u područje drugih, koje nemaju središte već opseg.

One djeluju sa svih strana, te sile, kao da streme prema središtu Zemlje. Morao bi se rastvoriti i raskomadati materijal zemaljske oblasti, na potpuno bezobličan način, ako se učinci vanzemaljskih nebeskih tijela ne bi umiješali u ovaj prostor sila i modificirali rastakanje. Na biljci možete promatrati što tu dolazi u obzir. Tvari Zemlje se izdižu iz područja djelovanja Zemlje u biljkama. Teže za bezobličnim. Ovaj prijelaz u bezoblično je modificiran djelovanjem Sunca i sličnog, iz kozmičkog prostora. Zar nije, ili druge stvari naprimjer noću, tada sile ponovno miješaju materijale, koje imaju iz zemaljske zajednice. A biljni život proizlazi iz međudjelovanja zemaljskih i kozmičkih sila. Ako se područje svih učinaka sila koje materijali razvijaju pod utjecajem Zemlje, sumira kao fizikalno, tada će se vidjeti da se potpuno različite vrste sila, koje ne zrače iz Zemlje, nago zrače u nju, moraju nazvati imenom koje izražava nešto drugo. Ovdje u ljudskoj organizaciji nalazimo nešto s druge strane, što smo s jedne strane već istaknuli u prethodnom poglavlju. U skladu sa starim nazivima koji su postali zbrkani pod utjecajem novijeg, fizički orijentiranog način mišljenja, ovaj dio čovjekovog organizma već smo nazvali eterskim. Mora se reći: u biljci, odnosno onom što se čini živom, vlada etersko.

Koliko je čovjek živo biće, u njemu vlada i ono etersko. Ali postoji i značajna razlika u odnosu na same pojave života, u odnosu na biljke. Biljka dopušta onom fizičkom da prevlada unutar nje, kada etersko iz kozmosa više ne razvija svoj utjecaj, kao što je slučaj noću kada sunčev eter prestaje biti učinkovit. Čovjek dopušta fizičkom da zavlada njegovim tijelom jedino u smrti. Tijekom spavanja nestaju fenomeni svijesti i samo svijesti; ali fenomeni života ostaju, čak i ako sunčev eter ne djeluje u kozmičkom prostoru. Tijekom svog života, biljka neprestano upija eterske sile koje zrače

na Zemlju. Ali ljudi ih od svog embrionalnog razvoja nadalje, nose u sebi individualizirane. Ono što biljka primi iz svijeta, čovjek tijekom života izvadi za daljnji razvoj, jer je to već primio u majčinoj utrobi. Sila koja je zapravo izvorno kozmička, namijenjena zračenju na Zemlju, djeluje iz pluća ili jetre. Doživjela je metamorfozu svog smjera.

Stoga bi se moralo reći da ljudi ono etersko nose u sebi na individualizirani način. Baš kao što u sebi nose fizičko u individualiziranom obliku svog fizičkog tijela i svojih tjelesnih organa, tako nose i etersko. Čovjek ima svoje posebno etersko tijelo kao i svoje posebno fizičko tijelo. Tijekom spavanja, ovo etersko tijelo ostaje povezano s fizičkim tijelom i daje mu život; samo se u smrti odvaja od njega.

IV

O prirodi osjetilnog organizma

Oblik i organizacija biljaka isključivi je rezultat dva područja sila: onoga što zrači od Zemlje i onoga što zrači u nju; za životinju i čovjeka to nije ekskluzivno. List biljke je pod isključivim utjecajem ove dvije oblasti sila; pod njihovim su utjecajem, ali ne isključivo, i životinjska pluća. Za list, sve kreativne snage leže u tim oblastima; za pluća postoje i one izvan njih. To se odnosi, kako na one sile oblikovanja koje daju vanjski oblik, tako i na one koje reguliraju unutarnje kretanje tvari, daju im određeni smjer i povezuju ih ili razdvajaju.

Može se reći da supstance, da tvari koje biljka upija, da nije svejedno žive li ili ne, jer dolaze u područje sila koje zrače na Zemlju. One su unutar biljke beživotne, osim ako na njih ne djeluju sile okruženja; oživljavaju kada dođu pod utjecaj tih sila.

Ali čak i kao živa biljna tvar, ravnodušna je prema tome kako njeni članovi leže, kako su ležali, i kako će ležati, u odnosu na vlastitu aktivnost. Prepušta se aktivnosti zračenja unutra i zračenja vani, vanjskih sila. Životinjska tvar ima učinke koji su neovisni o tim silama. Kreće se unutar organizma, ili se kreće kao cijeli organizam, na način da ta kretanja ne proizlaze samo iz sila koje zrače vani i unutra. To stvara životinjski oblik neovisan o područjima sila koje zrače iz, i u, Zemlju.

U slučaju biljke, karakterizirana igra sila, rezultira promjenom između uključenosti u sile zračenja okolnog područja, i isključenosti. Pritom se biljka raspada na dva člana. Jedan cilja na život, stoji u potpunosti u području radijusa sila koje zrače unutra; to su organi za rast, klijanje, cvjetanje. Drugi cilja na beživotno, ostaje u području sila koje zrače vani, uključuje sve ono što učvršćuje rast, daje potporu životi itd. Između ova dva člana život se pali i gasi; a odumiranje biljke samo je prevaga učinaka zračenja vani, nad silama zračenja unutra.

U slučaju životinja, nešto supstancijalno je potpuno uklonjeno iz oba područja sila. To stvara drugačiju strukturu od strukture biljke. Nastaju organske tvorevine, one koje ostaju u dva područja sila, i one koje se izdvajaju od njih. Postoji interakcija između dvije formacije organa. I upravo u tim međudjelovanjima životinjska tvar može biti nositelj osjeta. Posljedica toga je razlika u izgledu i prirodi životinjske tvari u odnosu na biljnu tvar.

U životinjskom organizmu postoji niz sila koje su neovisne o onima koje zrače iz Zemlje, i u Zemlju. Uz fizičko i etersko, postoji još i astralno područje sila, o čemu je već bilo riječi s drugačijeg stajališta. Nema potrebe da vas

vrijeđa izraz 'astralno'. Sile zračenja prema vani su one zemaljske, sile zračenja prema unutra su one od opsega svijeta Zemlje; u 'astralu' postoji nešto što je superiornije od ove dvije vrste sila. To je ono što samu Zemlju čini kozmičkim tijelom, zvijezdom (astrum). Kroz fizičke sile se odvaja od kozmosa, kroz eterske sile dopušta da ovaj djeluje na njega; kroz 'astralne' sile postaje neovisna individualnost u kozmosu.

'Astralno' u životinjskom organizmu je neovisna, samostalna struktura poput eterskih i fizičkih organizama. Stoga se o ovoj strukturi može govoriti kao o 'astralnom tijelu'.

Organizaciju životinja možemo razumjeti samo ako uzmemo u obzir međuodnose između fizičkog, eterskog i astralnog tijela. Jer svo troje postoje neovisno kao članovi životinjske organizacije; a svo troje je također različito od onoga što postoji izvan njih, u obliku neživotnih (mineralnih) tijela i kao prisutno u biljnim živim organizmima.

Životinjski fizički organizam, doista se može nazvati neživotnim; ali se razlikuje od mineralnog-životnog. Najprije se otuđuje od mineralnog pomoću eterskog i astralnog organizma, a zatim se povlačenjem eterskih i astralnih sila vraća u neživotno. To je struktura na koju sile koje djeluju u mineralu, u čisto zemaljskoj oblasti, mogu biti samo destruktivne. Može služiti cijelom životinjskom organizmu samo dok eterske i astralne sile imaju prevlast nad destruktivnim djelovanjem mineralnih.

Životinjski eterski organizam živi kao biljni, ali ne na isti način. Život je astralnim silama doveden u sebi strano stanje; otrgnut je od sila koje zrače na Zemlju i zatim vraćen u njihovo područje. Eterski organizam je struktura u kojoj čisto biljne sile egzistiraju previše tupo za životinjsku organizaciju. On može služiti životinjskom organizmu kao cjelini samo ako njegov rad osvjetle astralne sile. Ako dobije prednost u svom poslu, nastupa spavanje; ako astralni organizam dobije prednost, imamo buđenje.

I spavanje i budnost ne smiju prijeći određenu granicu djelotvornosti. Kad bi se to dogodilo sa spavanjem, biljni element u cijelom organizmu težio bi mineralnom elementu; kao patološko stanje pojavio bi se prekomjerni rast biljaka. Kad bi se to dogodilo budnom stanju, biljni bi se element morao potpuno otuđiti od mineralnoga; time bi organizam poprimio oblike koji ne bi bili njegovi, već oni anorganske neživotne stvari. Patološko stanje bi se razvilo zbog prekomjernog rasta minerala.

Fizička supstanca prodire izvana u sva tri organizma, fizički, eterski i astralni. Sva tri moraju na svoj način prevladati osebnost tjelesnog. To čini trostrukost strukture organa. Fizičku organizaciju čine organi koji su prošli kroz etersku i astralnu organizaciju, ali su na putu natrag u svoje područje.

Ne mogu u potpunosti stići u svoje područje; jer to bi moralo rezultirati smrću organizma.

Eterski organizam formira organe koji su prošli kroz astralnu organizaciju, ali koji joj neprestano nastoje pobjeći; imaju u sebi moć tuposti spavanja; imaju tendenciju da razviju samo vegetativni život.

Astralni organizam formira organe koji udaljuju vegetativni život. Oni mogu postojati samo ako ih ovaj vegetativni život uvijek iznova obuzima. Budući da nemaju nikakav odnos sa silama koje zrače iz, ili na Zemlju, morali bi stalno ispadati iz oblasti zemaljskog da ih ona neprestano ne zahvaća. U tim organima mora postojati ritmička interakcija između životinjskog i biljnog svijeta. To uzrokuje izmjenična stanja spavanja i budnosti. Kada spavaju, organi astralnih sila također su u tuposti biljnog života. Nemaju nikakav učinak na etersko i fizičko područje. Oni su tada potpuno prepušteni oblasti sila koje zrače iz Zemlje, i u Zemlju.

V

Biljka, životinja, čovjek

U astralnom tijelu životinjski oblik nastaje, prema van kao cjeloviti oblik, i prema unutra kao formacija organa. A osjetilna životinjska supstanca je rezultat ovog oblikovanja astralnog tijela. Ako se ova formacija dovede do kraja, formira se životinjski element.

Kod ljudi nije dovršen. Zaustavljen je i inhibiran na određenoj točki na svom putu.

Biljka sadrži tvar koja transformira sile koje zrače na Zemlju. To je živa tvar. U interakciji je s neživotnom tvari. Može se zamisliti da se u biljnom životu živa tvar neprestano odvaja od neživotne tvari. U njemu se biljni oblik pojavljuje kao rezultat sila koje zrače na Zemlju. To rezultira protokom tvari. Neživotno se mijenja u živo; živo se pretvara u neživotno. U tom strujanju nastaju biljni organi.

Kod životinja tvar koja osjeća nastaje iz žive, kao što u biljci živa tvar nastaje iz neživotne. Postoji dvostruki protok tvari. Život nije doveden do točke stvaranja živog unutar eterskog. Zadržan je u struji; a forma se gura u tekući život kroz astralnu organizaciju.

I kod ljudi je ovaj proces također zadržan u struji. Osjećajna supstanca je uvučena u područje šire organizacije. To možete nazvati organizacijom 'Ja'. Osjećajna supstanca se ponovno mijenja. Stvara se trostruka struja tvari. U tome nastaje ljudski vanjski i unutarnji oblik. To ga čini nositeljem samosvjesnog duhovnog života. Sve do najsitnijih dijelova njegove supstance, čovjekov je dizajn rezultat ove 'Ja' organizacije.

Sada možete pratiti ovaj dizajn u smislu njegove suštine. Kada se tvar transformira iz jednog stupnja u drugi, tvar se pojavljuje kao odvajanje gornjeg stupnja od donjeg, i iz ove odvojene supstance se izgrađuje forma. U biljci se živa tvar izlučuje iz neživotne tvari. U ovoj odvojenoj tvari, eterske sile koje zrače na Zemlju djeluju kao sile oblikovanja. U početku ne postoji stvarno odvajanje, već potpuna transformacija fizičke tvari pomoću eterskih sila. Ali to je slučaj samo kod formiranja sjemena. Kod sjemena se ta potpuna transformacija može dogoditi, jer je sjeme od utjecaja fizičkih sila zaštićeno matičnom organizacijom koja ga okružuje. Ako se tvorevina sjemena oslobodi matične organizacije, djelovanje sila biljku dijeli na onu u kojoj tvorba tvari teži prema oblasti eterskog, i onu u kojoj opet stremi prema fizičkoj tvorevini. Nastaju članovi bića biljke koji su na putu prema životu i oni koji teže smrti. Oni se pojavljuju kao članovi izlučivanja biljnog

organizma. Posebno karakterističan primjer ovog izlučivanja može se uočiti u formiranju kore drveta.

Kod životinje se odvija dvostruka sekrecija i također dvostruko odvajanje. Osim biljne tvari, koja se ne dovršava, ali se održava u protoku, postoji transformacija žive tvari u osjetilnu. To se odvaja od pukog živućeg. Stoga imamo jedno koje teži biću osjećaja, i jedno koje od njega odstupa, čini tvar koja teži pukom životu.

Ali u organizmu svi njegovi članovi imaju međusobni utjecaj. Zato je izlučivanje prema beživotnom, koje je kod biljke vrlo blizu vanjskom beživotnom, mineralnom, još daleko od ovog mineralnog. Ono što se pojavljuje u formiranju kore biljke kao stvaranje supstance, koja je na putu da postane mineralna i više se odvaja što više postaje mineralna, kod životinje se pojavljuje kao izlučenje produkta probave. To je dalje od mineralnog nego odvajanje kod biljaka.

Kod ljudi se osjetilna supstanca odvaja u onu koja tada postaje nositelj samosvjesnog duha. Ali do razdvajanja također neprestano dolazi stvaranjem tvari koja teži pukoj sposobnosti osjećanja. Životinjski element postoji u ljudskom organizmu kao kontinuirano izlučivanje.

U budnom stanju životinjskog organizma, lučenje i nastajanje izlučevina, kao i odvajanje osjetilne tvari, pod utjecajem je astralne aktivnosti. Kod ljudi također postoji aktivnost 'Ja' organizma. Astralni i 'Ja' organizam nisu izravno aktivni tijekom spavanja. Ali njihovom aktivnošću je zahvaćena tvar i nastavlja se kao po inerciji. Supstanca koja je jednom unutarne formirana na način na koji je vide astralna i 'Ja' organizacija, na nju se nastavlja djelovati u istom smislu čak i tijekom stanja spavanja, kao po inerciji, da tako kažemo.

Stoga se ne može govoriti o čisto vegetativnoj aktivnosti organizma kada čovjek spava. Astralna i 'Ja' organizacija nastavljaju djelovati u supstanci koju tvore čak i u ovom stanju. Razlika između spavanja i jave nije ona u kojoj se izmjenjuju ljudsko-životinjska i vegetativno-fizička aktivnost. Činjenice su potpuno drugačije. Kada je budan, osjetilna supstanca i ono što može podržati samosvjesni duh, izdižu se iz cijelog organizma i stavljaju u službu astralnog tijela i 'Ja' organizacije. Fizički i eterski organizam tada moraju djelovati na takav način da u njima djeluju samo sile koje zrače iz Zemlje, i zrače u nju. Radeći tako, samo su izvana zahvaćeni astralnim tijelom i 'Ja' organizacijom. Ali kod spavanja su iznutra zahvaćene supstancama koje nastaju pod utjecajem astralnog tijela i 'Ja' organizacije; dok na osobu koja spava, iz univerzuma djeluju samo sile koje zrače iz Zemlje i zrače u nju, iznutra na nju djeluju sile supstance koju priprema astralno tijelo i 'Ja' organizacija.

Ako se osjetilna supstanca nazove ostatkom astralnog tijela, a ono što je nastalo pod utjecajem 'Ja' organizacije ostatkom, tada se može reći: astralno tijelo i sama 'Ja' organizacija aktivni su u budnom ljudskom organizmu; njihovi supstancijalni ostaci aktivni su u onom koji spava.

Dok je budno, ljudsko biće živi u aktivnosti koja ga dovodi u kontakt s vanjskim svijetom kroz njegovo astralno tijelo i kroz njegovu 'Ja' organizaciju; kada spava, njegov fizički i eterski organizam žive od onoga što su ostaci ove dvije organizacije postali supstancijalni. Tvar koja se, poput kisika, apsorbira disanjem i u stanju spavanja i u budnom stanju, stoga se mora razlikovati s obzirom na ova dva stanja u smislu učinkovitosti. Kisik unesen izvana ima učinak da vas uspava, a ne da vas budi. Povećan unos kisika uzrokuje nenormalan san. Dok je budno, astralno tijelo stalno se bori protiv uspavljujućeg učinka unosa kisika. Ako astralno tijelo prestane utjecati na fizičko tijelo, kisik razvija vlastite karakteristike: on uspavljuje.

VI

Krv i živci

Aktivnosti pojedinih ljudskih organizama u odnosu na cijeli organizam, na posebno dojmljiv način je izražena u stvaranju krvi i živaca. Budući da se stvaranje krvi odvija daljnjim oblikovanjem unesenih namirnica, cjelokupni proces stvaranja krvi je pod utjecajem 'Ja' organizacije. 'Ja' organizacija djeluje od procesa koji su pridruženi svjesnom osjetu - na jeziku, u nepcu - do nesvjesnih i podsvjesnih procesa - u pepsinu, gušterači, djelovanju žuči itd. - Zatim se učinak 'Ja' organizacije povlači, i u daljnjoj transformaciji hranjive supstance u krvnu supstancu primarno je aktivno astralno tijelo. To se nastavlja sve dok se krv ne susretne sa zrakom - s kisikom - u procesu disanja. U tom trenutku svoju glavnu aktivnost obavlja etersko tijelo. U ugljičnoj kiselini koja se izdahne, prije nego što je napustila tijelo, radi se uglavnom sa živom - ne koja osjeća i ne mrtvom - tvari. (Sve što nosi aktivnost eterskog tijela je živo.) Glavna masa ove ugljične kiseline napušta organizam; Međutim, mali dio, djeluje i dalje u organizmu u procesima koji imaju središte u organizaciji glave. Ovaj dio pokazuje jaku tendenciju da postane beživotan i anorganski, iako ne postaje potpuno beživotan.

U živčanom sustavu događa se suprotno. Etersko tijelo prvenstveno kontrolira simpatički živčani sustav, koji prolazi kroz probavne organe. Živčani organi koji dolaze u obzir, sami po sebi su prvenstveno živi organi. Astralna i 'Ja' organizacija nemaju na njih unutarnji organizirajući učinak, već izvana. Stoga je utjecaj 'Ja' i astralne organizacije u ovim živčanim organima jak. Afekti i strasti imaju trajan, značajan učinak na simpatički živčani sustav. Tuga i briga postupno uništavaju ovaj živčani sustav.

Živčani sustav leđne moždine sa svojim granama je onaj na koji astralna organizacija ima izvanredan utjecaj. Stoga je nositelj onoga što je duhovno u ljudskom biću, refleksnih procesa, ali ne i onoga što se događa u 'Ja', u samosvjesnom duhu.

Aktualni kranijalni živci su oni koji su u osnovi 'Ja' organizacije. Kod njih, aktivnost eterske i astralne organizacije ide u drugi plan.

Vidi se da na području cijelog organizma nastaju tri područja. U nižem, živci, koji su prvenstveno pod unutarnjim utjecajem eterskog organizma, djeluju u interakciji s krvnom supstancom, koja je primarno podložna aktivnosti 'Ja' organizacije. Tijekom embrionalnog i post embrionalnog razvoja, ovo područje je polazište svih tvorbi organa koji su povezani s unutarnjom vitalnošću ljudskog organizma. Tijekom formiranja embrija, ovo još uvijek slabo područje, opskrbljuje se revitalizirajućim i oblikujućim utjecajima

okolnog majčinog organizma. Tada dolazi u obzir srednje područje u kojemu živčani organi, koji su pod utjecajem astralne organizacije, djeluju na krvne procese koji također ovise o ovoj astralnoj organizaciji, a u svom gornjem dijelu o eterskoj. Tijekom formativnog razdoblja čovjeka, to je početna točka za razvoj organa koji posreduju vanjsku i unutarnju pokretljivost, naprimjer za sve mišićne formacije, ali i za sve organe koji nisu stvarni mišići, a ipak uzrokuju mobilnost. - Gornje područje je ono gdje živci, koji leže unutar unutarnje-organizirajućeg 'Ja' djeluju na krvne procese, koji imaju jaku tendenciju da postanu beživotni i mineralni. U formativnom razdoblju čovjeka to je polazište za formiranje kostiju i svega ostalog što služi kao potpora ljudskom tijelu.

Čovjek će razumjeti ljudski mozak samo ako u njemu vidi tendenciju stvaranja kostiju koja je prekinuta u svom početnom razvoju. A koštanu tvorevinu možete prozreti samo ako u njoj prepoznate potpuno prestalo djelovanje moždanih impulsa, u koje izvana prodiru impulsi srednjeg organizma, gdje astralno određeni živčani organi rade zajedno s eterski određenom krvnom supstancom. Rezultati najvišeg područja ljudske organizacije prisutni su u koštanom pepelu koji ostaje s vlastitim dizajnom kada se kost tretira spaljivanjem. U supstanci hrskavice koja ostaje kada je kost podvrgnuta djelovanju razrijeđene klorovodične kiseline, rezultat je impulsa srednje oblasti.

Kostur je fizička slika 'Ja' organizacije. Ljudsko-organska tvar, koja stremlje beživotnom mineralu, potpuno je podložna 'Ja' organizaciji u formiranju kostiju. U mozgu 'Ja' djeluje kao duhovni entitet. Međutim, njegova moć oblikovanja, koja ima utjecaj na fizičko, potpuno je nadjačana eterskim organiziranjem, zapravo inherentnim silama fizičkog. Organizirajuća moć 'Ja' samo tiho leži u mozgu; gubi se u procesima života i u svojim vlastitim fizičkim učincima. Upravo je to razlog zašto je mozak nositelj duhovne 'Ja' aktivnosti, jer 'Ja' organizacija ne koristi organsko-fizičku aktivnost, koja kao takva može djelovati potpuno slobodno. Koštani skelet je, s druge strane, savršena fizička slika 'Ja' organizacije; ali to se iscrpljuje u fizičkom organiziranju, tako da od toga, kao duhovna aktivnost ne ostaje ništa. Proces u kostima su stoga najmanje svjesni.

Ugljična kiselina koja se tijekom procesa disanja izbacuje vani, u organizmu je još uvijek živa tvar; zahvaća je astralna aktivnost usidrena u srednjem živčanom sustavu i izlučuje je van. Dio ugljične kiseline koji putem metabolizma ide u glavu naginje vezi s kalcijem, i uči u učinke 'Ja' organizacije. Kao rezultat toga, kalcijev karbonat je pokrenut na put stvaranja kostiju pod utjecajem živaca glave, interno stimuliranih 'Ja' organizacijom.

Tvari koje nastaju iz hranidbenih tvari: miozin i miogen imaju tendenciju taloženja u krvi; one su inicijalno astralno određene tvari koje su u

interakciji sa simpatičkim živčanim sustavom, koji je iznutra organiziran eterskim tijelom. Ali na ova dva proteina djelomično utječe i aktivnost srednjeg živčanog sustava koji je pod utjecajem astralnog tijela. Kao rezultat toga, oni stvaraju odnos s produktima razgradnje proteina, s mastima, sa šećerom i tvarima sličnim šećeru. To im omogućuje da počnu razvijati mišiće pod utjecajem srednjeg živčanog sustava.

VII

Priroda ljekovitih učinaka

Ukupna ljudska organizacija nije samostalan sustav međusobno povezanih procesa. Da je to, ne bi mogla biti nositelj duše i duha. Ljudski organizam ih može imati kao osnovu, samo ako neprestano propada u živčanost i koštanoj tvari i u procesima u koje su te tvari integrirane, ili se kreće putem beživotne, mineralne aktivnosti.

U živčanom tkivu se proteinska tvar razgrađuje. Ali se ne obnavlja kao u jajnoj klici ili drugim strukturama, dolazeći u područje djelovanja zračenja na Zemlju, već se jednostavno raspadne. To znači da eterski učinci koji kroz osjetila zrače iz stvari i procesa u vanjskom okruženju, te oni koji nastaju korištenjem organa za kretanje, mogu koristiti živce kao organe po kojima se prenose po cijelom tijelu.

Postoje dva procesa u živcima: raspadanje proteinske supstance i protok eterske supstance kroz ovu raspadajuću supstancu, koji je stimuliran kiselinama, solima, fosforom i sumporom. Ravnotežu između ta dva procesa osiguravaju masti i voda.

U biti, ti procesi su procesi bolesti koji neprestano prožimaju organizam. Moraju se uravnotežiti stalnim procesima ozdravljenja.

Ova ravnoteža je postignuta činjenicom da krv ne samo da sadrži procese koji čine rast, i metaboličke procese, već također ima dugotrajan ljekoviti učinak koji se suprotstavlja živčanim procesima koji uzrokuju bolest.

Krv ima u svojoj plazma supstanci, i u vlaknima, sile koje služe rastu i metabolizmu u užem smislu. Porijeklo ljekovitog učinka krvi leži u onome što se čini kao sadržaj željeza pri pregledu crvenih krvnih zrnaca. Željezo se stoga također pojavljuje u želučanom soku i kao željezni oksid u mliječnom soku. Posvuda se stvaraju izvori za procese koji uravnotežuju živčane procese.

Pri pregledu krvi željezo se pojavljuje tako da je to jedini metal koji ima tendenciju kristalizacije u ljudskom organizmu. Pritom afirmira sile koje su vanjske, fizičke, mineralne sile prirode. One tvore sustav sila unutar ljudskog organizma koji je usmjeren prema vanjskoj, fizičkoj prirodi. Ali to stalno nadvladava 'Ja' organizacija.

Imamo posla s dva sustava sila. Jedan ima svoje podrijetlo u živčanim procesima; drugi u stvaranju krvi. Proces koji uzrokuje bolest razvijaju se u živčanim procesima, do te mjere da se mogu kontinuirano liječiti procesima krvi koji im se suprotstavljaju. Živčani procesi su oni koje astralno tijelo

izaziva kod živčane supstance, a time i u cijelom organizmu. Krvni procesi su oni u kojima se 'Ja' organizacija u ljudskom organizmu, suočava s vanjskom fizičkom prirodom, koja se ovdje nastavlja u tijelo, ali koju 'Ja' organizacija podređuje vlastitom formativnom procesu.

U ovom izmjeničnom odnosu čovjek može izravno dokučiti procese bolesti i ozdravljenja. Ako u organizmu dolazi do pojačanja onih procesa koji imaju svoj normalan nivo u onome što je stimulirano živčanim procesom, tada je prisutna bolest. Ako je netko u stanju usporediti te procese s onima koji se predstavljaju kao pojačanje vanjskih prirodnih učinaka u organizmu, iscjeljenje se može postići ako 'Ja' organizam ovlada ovim vanjskim prirodnim učincima i ima uravnotežujući učinak na procese koji su usmjereni u suprotnom smjeru.

Mlijeko ima samo male količine željeza. To je tvar koja, kao takva, ima najmanji učinak na bolest; krv mora neprestano podnositi sve što uzrokuje bolest; stoga je organizirano željezo, to jest željezo apsorbirano u 'Ja' organizaciju - hematin - potrebno kao kontinuirano učinkovit lijek.

Kada je riječ o lijeku koji je namijenjen djelovanju na bolesno stanje koje se javlja u unutarnjoj organizaciji, uključujući i ono koje je uzrokovano izvana, ali teče unutar organizma, prije svega, važno je steći znanje o tome u kojoj mjeri astralna organizacija funkcionira u smislu da se protein u nekom trenutku u organizmu raspadne, kako to na normalan način usmjerava živčana organizacija. Pretpostavimo da se radi o začepljenju u abdomenu. U boli koja se javlja uočava se suvišna aktivnost astralnog tijela. Tada se moramo nositi sa karakterističnim slučajem za organizam crijeva.

Sljedeće važno pitanje je: kako se pojačani astralni sustav može uravnotežiti? To se može dogoditi ako u krv unosite tvari koje može uhvatiti onaj dio 'Ja' organizacije koji je aktivan u crijevnoj organizaciji. To su kalij i natrij. Ako ih unosite u bilo koje pripravke ili organizaciju biljke, npr. doda li se organizmu *Anagallis arvensis*, astralno tijelo se oslobađa svog pretjeranog živčanog djelovanja, i dolazi do tranzicije onoga što astralno tijelo radi previše, na učinak spomenutih tvari u krvi koji vrši 'Ja' organizacija.

Ako koristite mineralnu tvar, morat ćete osigurati da ti metali budu pravilno dovedeni u krvotok dodatnim dozama, ili bolje kombinacijom kalija i natrija u pripravku sa sumporom, tako da se metamorfoza zaustavi prije raspada. Sumpor ima tu osobitost da služi za zaustavljanje razgradnje bjelanjčevina; do određene mjere, drži na okupu organizacijske snage u proteinskoj tvari. Ako uđe u krvotok na takav način da ostane u kontaktu s kalijem ili natrijem, tada se njegov učinak javlja tamo gdje kalij ili natrij posebno privlače određene organe. To je slučaj s crijevnim organima.

VIII

Aktivnosti u ljudskom organizmu. Šećerna bolest

Ljudski organizam, kroz sve svoje članove razvija aktivnosti koje svoje impulse mogu imati samo u njemu samom. Ono što upija izvana mora, ili jednostavno biti razlogom da bi mogao razviti vlastitu aktivnost, ili u tijelu mora djelovati na takav način da se strana aktivnost ne razlikuje od unutarnje aktivnosti tijela, čim je u njega prodrła.

Potrebna hrana za čovjeka sadrži, naprimjer, ugljikohidrate. Neki od njih su slični škrobu. Kao takvi, oni su tvari koje svoju aktivnost obavljaju u biljci. U ljudsko tijelo ulaze u stanju kojeg mogu postići u biljci. U tom stanju škrob je strano tijelo. Ljudski organizam ne razvija aktivnost koja je u smjeru onoga što škrob može razviti kao aktivnost u stanju u kojem ulazi u tijelo. Ono što je, naprimjer, razvijeno u ljudskoj jetri kao tvar slična škrobu (glikogen), razlikuje se od biljnog škroba. S druge strane, glukoza je tvar koja potiče aktivnosti koje su iste prirode kao i same aktivnosti ljudskog organizma, stoga u tom organizmu škrob ne može ostati škrob. Ako želi imati učinak koji igra ulogu u tijelu, mora se transformirati. I transformira se, prolazeći kroz *ptialin* usne šupljine, u šećer.

Ptialin ne mijenja proteine i masti. U početku, ulaze u želudac kao strane tvari. Pri tome se proteini transformiraju pomoću pepsina kojeg luče, da nastaju proizvodi razgradnje do peptona. To su tvari čiji se impulsi aktivnosti podudaraju s impulsima tijela. S druge strane, mast ostaje nepromijenjena u želucu. Prvo se transformira produktom lučenja gušterače na takav način, da iz mrtvog organizma nastaju tvari poput glicerola i masnih kiselina.

Ali sada se transformacija škroba u šećer nastavlja tijekom cijelog probavnog procesa. Škrob se također pretvara pomoću želučanog soka ako se ta konverzija već nije dogodila putem ptialina.

Kada se transformacija škroba odvija kroz ptialin, proces je na granici onoga što se u čovjeku odvija u području onoga što se u 'poglavlju II' naziva 'Ja' organizacija. U tom se području događa prva preobrazba onoga što je primljeno izvana. Dekstroza je tvar koja može utjecati na 'Ja' organizaciju. Odgovara okusu slatkog, koje svoju egzistenciju ima u 'Ja' organizaciji.

Ako se iz škroba putem želučanog soka stvara šećer, znači da 'Ja' organizacija prodire u područje probavnog sustava. Okus slatkoće tada nije tu za svijest; već ono što se događa u svijesti - u području 'Ja' organizacije - dok se osjeća 'slatko' prodire u nesvjesne dijelove ljudskog tijela, i tamo se aktivira 'Ja' organizacija.

U područjima kojih smo nesvjesni, u prvom redu se bavimo astralnim tijelom u smislu 'poglavlja II'. Astralno tijelo je na djelu gdje se škrob u želucu pretvara u šećer.

Čovjek može biti svjestan samo kroz ono što u njegovoj 'Ja' organizaciji djeluje tako da je ništa ne guši i ne ometa, tako da se može potpuno razviti. To je slučaj unutar opsega u kojem leže učinci ptialina. U području djelovanja pepsina, astralno tijelo utapa 'Ja' organizaciju. Aktivnost 'Ja' uranja u astralno. U materijalnom području, 'Ja' organizacija se može pratiti kroz prisutnost šećera. Gdje ima šećera, tu je i 'Ja' organizacija; tamo gdje se stvara šećer, javlja se 'Ja' organizacija kako bi se podljudska (biljna, životinjska) tjelesnost usmjerila prema onom ljudskom.

Šećer se sada pojavljuje kao produkt izlučivanja kod Diabetes mellitus-a. Ono o čemu se radi je pojava 'Ja' organizacije u ljudskom organizmu, u takvom obliku da ta organizacija djeluje destruktivno. Ako se pogleda svako drugo područje 'Ja' aktivnosti, ispada da je ono uronjeno u astralnu organizaciju. Šećer se uživa izravno u 'Ja' organizaciji. On postaje inicijator slatkog okusa. Škrob konzumiran i pretvoren u šećer ptialinom ili želučanim sokom, ukazuje na to da u usnoj šupljini ili želucu, astralno tijelo stupa u interakciju s 'Ja' organizacijom i guši je.

Ali šećer je također prisutan u krvi. Dok krv koja sadrži šećer cirkulira cijelim tijelom, ona kroz njega nosi 'Ja' organizaciju. Ali ova 'Ja' organizacija se drži u ravnoteži radom ljudskog organizma. 'Poglavlje II' pokazalo je kako su, uz 'Ja' organizaciju i astralno tijelo, u čovjeku također prisutni etersko i fizičko tijelo. Oni također apsorbiraju 'Ja' organizaciju i drže je u sebi. Sve dok je tako, mokraćna ne izlučuje nikakav šećer. Kako 'Ja' organizacija može živjeti dok nosi šećer, pokazuju procesi u organizmu koji su vezani za šećer.

Kod zdravih osoba šećer se u mokraći može pojaviti samo ako se previše konzumira, kao šećer, ili ako se previše konzumira alkohol, kod kojeg produkti transformacije odmah prelaze u tjelesne procese. U oba slučaja proces šećera odvija se neovisno, uz druge procese kod čovjeka.

Kod Diabetes mellitus-a, 'Ja' organizacija toliko je oslabljena kada je uronjena u astralno i etersko područje, da više ne može biti učinkovita u svojoj aktivnosti na šećernu tvar. Ono što bi se trebalo dogoditi sa šećerom kroz 'Ja' organizaciju, onda se događa sa šećerom kroz astralne i eterske oblasti.

Sve što odvaja 'Ja' organizaciju iz učinkovitosti koja intervenira u tjelesnoj aktivnosti potiče dijabetes: uzbuđenja koja se ne javljaju izolirano nego u ponavljanjima; intelektualno naprezanje; nasljedni soj koji sprječava 'Ja' organizaciju da se normalno integrira u organizam kao cjelinu. Istovremeno, sve je to povezano s činjenicom da se u organizaciji glave odvijaju procesi

koji bi zapravo trebali biti paralelni procesi duhovno-duševne aktivnosti; ali budući da je ova aktivnost prebrza ili prespora, oni ispadaju iz paralelizma. U određenoj mjeri, živčani sustav misli samostalno, zajedno s osobom koja misli. Ali to je aktivnost koju živčani sustav treba provoditi samo kod spavanja. Kod dijabetičara je neka vrsta spavanja u dubini organizma paralelna s budnim stanjem. Stoga, kako dijabetes napreduje, živčana tvar degenerira. To je rezultat neadekvatnog interveniranja 'Ja' organizacije.

Druga nuspojava je stvaranje čireva kod dijabetičara. Formacije čira nastaju zbog viška u području eterske aktivnosti. 'Ja' organizacija ne uspijeva tamo gdje bi trebala funkcionirati. Astralna aktivnost se ne može razviti, jer na takvom mjestu ima snagu samo u skladu s 'Ja' organizacijom. Rezultat je višak eterske aktivnosti, što se odražava u stvaranju čireva.

Sve ovo pokazuje kako se proces ozdravljenja kod Diabetes mellitus-a, može pokrenuti samo ako je netko u stanju ojačati 'Ja' organizaciju dijabetičara.

IX

Uloga proteina u ljudskom tijelu i albuminurija

Protein je tvar živog tijela koja se svojim tvorbenim silama može preobraziti na najrazličitije načine, tako da se ono što nastaje iz preobražene tvari proteina pojavljuje u strukturama organa i cijelog organizma. Da bi se mogao koristiti na ovaj način, protein mora imati sposobnost da izgubi bilo koji oblik koji proizlazi iz prirode njegovih materijalnih dijelova, u trenutku kada se od njega traži da služi određenom obliku.

Iz ovoga se vidi da se sile koje proizlaze iz prirode vodika, kisika, dušik i ugljika, i njihovih međusobnih odnosa, raspadaju u proteinu. Veze s anorganskim materijalom prestaju i organske sile stvaranja počinju djelovati na razgradnju proteina.

Ove formativne sile vezane su za etersko tijelo. Protein je uvijek na rubu, ili da bude apsorbiran u aktivnost eterskog tijela, ili da ispadne iz njega. Protein, koji je uklonjen iz organizma kojem je pripadao, poprima tendenciju da postane složena tvar koja se podvrgava anorganskim silama vodika, kisika, dušika i ugljika. Protein, koji ostaje sastavni dio živog organizma, potiskuje tu tendenciju, i prilagođava se stvaralačkim silama eterskog tijela.

Čovjek proteine apsorbira kroz hranu. Iz pepsina u želucu, protein apsorbiran izvana pretvara se u peptone, koji su u početku topljive proteinske tvari. Ovu transformaciju nastavlja sok gušterače.

Konzumirani protein u početku je strano tijelo ljudskom organizmu kada se konzumira kao hrana. Sadrži posljedice eterskih procesa živog bića iz kojeg je uzet. To mora biti potpuno uklonjeno iz njega. Mora se apsorbirati u eterske učinke ljudskog organizma.

Tijekom čovjekovog probavnog procesa, dakle, imamo posla s dvije vrste proteinskih tvari. Na početku tog procesa protein je nešto strano ljudskom organizmu. Na kraju pripada organizmu. Između je stanje, u kojem se uneseni protein hrane još nije oslobodio prethodnih eterskih učinaka, i još nije potpuno apsorbirao nove. Postao je gotovo potpuno anorganski. Tu je isključivo pod utjecajem čovjekovog fizičkog tijela. Ono, čiji je oblik rezultat čovjekove 'Ja' organizacije, u sebi nosi anorganske aktivne sile. Stoga na živa bića ima ubojiti učinak. Sve što dođu u područje 'Ja' organizacije umire. Stoga, 'Ja' organizacija u fizičko tijelo uključuje čisto anorganske tvari. One u čovjekovom fizičkom organizmu ne djeluju na isti način kao u beživotnoj prirodi izvan ljudi; ali rade anorganski, to jest, imaju ubojiti učinak. Ovaj ubijajući učinak vrši se na protein u kojem je tripsin, komponenta soka pankreasa, aktivan u probavnom području. -

Da su anorganski elementi uključeni u način djelovanja tripsina, vidi se i iz činjenice da ova tvar razvija svoju aktivnost uz pomoć alkalnih tvari.

Sve dok ne naiđe na tripsin gušterače, proteinska hrana živi na stran način; na način organizma, iz kojeg je uzeta. Kada se susretne s tripsinom, protein postaje beživotan. Moglo bi se reći, da samo na trenutak postaje beživotan u ljudskom organizmu. Tamo se apsorbira u fizičko tijelo u skladu s 'Ja' organizacijom. Ono sada mora imati moć prenijeti ono što je postalo od proteinske supstance u područje čovjekova eterskog tijela. Hranidbeni proteini tako postaju građevni materijal za ljudski organizam. Strani eterski učinci, koji su prije bili tu, sada napuštaju ljudsko biće.

Da bi se proteini hrane zdravo probavili, sada je potrebno da čovjek ima toliko jaku 'Ja' organizaciju, da sav protein potreban ljudskom organizmu, može prijeći u područje čovjekovog eterskog tijela. Ako to nije slučaj, javlja se prekomjerna aktivnost ovog eterskog tijela. Ono ne prima dovoljno proteinske supstance koju priprema 'Ja' organizacija, za njegovu aktivnost. Rezultat toga je da aktivnost usmjerena na oživljavanje proteina apsorbiranog od strane 'Ja' organizacije, preuzima kontrolu nad proteinom koji još uvijek sadrži strane eterske učinke. Čovjek u svom vlastitom eterskom tijelu prima zbroj učinaka koji tu ne pripadaju. Oni se moraju neregularno izlučivati. Dolazi do patološkog izlučivanja.

Ovo patološko izlučivanje postaje vidljivo u *albuminuriji*. Tu se izlučuje protein koji bi trebao biti apsorbiran u području eterskog tijela. To je takav protein koji, zbog slabosti 'Ja' organizacije, nije bio u stanju preuzeti prijelazno stanje, gotovo beživotnog.

Sada su sile koje uzrokuju izlučivanje kod ljudi vezane za područje astralnog tijela. Budući da je u *albuminuriji* osoba prisiljena obavljati aktivnost prema kojoj nije orijentirana, njena aktivnost atrofira u onim dijelovima organizma gdje bi se trebala razvijati. To je u epitelu bubrega. Oštećenje epitela bubrega simptom je ometanja planirane aktivnosti astralnog tijela.

Iz ovog konteksta može se vidjeti gdje mora početi liječenje *albuminurije*. To je jačanje moći 'Ja' organizacije u žlijezdi gušterači, koja je preslaba.

X**Uloga masti u ljudskom organizmu i kompleks varljivih lokalnih simptoma**

Masti su tvar u organizmu za koju je najmanje vjerojatno da će biti strana tvar kada se apsorbira izvana. Masti najlakše prelaze iz one vrste koja dolazi hranom, u vrstu ljudskog organizma. Osamdeset posto masti, koje naprimjer sadrži maslac, prolazi kroz područje ptijalina i pepsina nepromijenjeno i mijenjaju se tek pomoću soka gušterače, naime pretvaraju se u glicerol i masne kiseline.

Ovakvo ponašanje masti moguće je samo zato što one najmanje moguće prenose prirodu starog organizma (njegove eterske sile itd.) u ljudski organizam. Tako ih lako može ugraditi u vlastitu aktivnost.

To je zato što mast igra posebnu ulogu u stvaranju unutarnje topline. Ali ova toplina je ono u čemu, kao fizički organizam, 'Ja' organizacija živi izvrsno. Od svake tvari u ljudskom tijelu, samo je onoliko relevantno za 'Ja' organizaciju, koliko njena aktivnost rezultira razvojem topline. Cijelim svojim ponašanjem masti se pokazuju kao tvar koja samo puni tijelo, ono se samo njome podupire, i relevantna je za aktivnu organizaciju samo kroz one procese u kojima se razvija toplina. Kod masti, naprimjer, kada se hrana uzima iz životinjskog organizma, iz njega u ljudski organizam ne prelazi ništa osim njene sposobnosti razvijanja topline.

Međutim, ovaj razvoj topline događa se kao jedan od najkasnijih metaboličkih procesa. Mast unesena kao hrana stoga se održava, tijekom početnih i srednjih procesa metabolizma, i apsorbira se samo u području unutarnje tjelesne aktivnosti, najranije u gušterači.

Kada se mast pojavi u ljudskom mlijeku, to ukazuje na vrlo značajnu aktivnost organizma. Tijelo ne troši tu mast; ono joj omogućuje da prijeđe u produkt izlučivanja. Ali 'Ja' organizacija također prelazi u tu mast. To je osnova formativne moći majčinog mlijeka. Majka time prenosi vlastite kreativne moći 'Ja' organizacije na dijete, i time nešto dodaje kreativnim moćima koje su već prenesene nasljeđem.

Zdrav put je kada čovjekove formativne snage troše zalihe masti u tijelu proizvodnjom topline. Nezdrav put je kada se mast ne troši 'Ja' organizacijom u toplinskim procesima, već se u organizam unosi neiskorištena. Takva mast tu i tamo, stvara višak sposobnosti stvaranja topline u organizmu. Ta toplina tu i tamo ometa druge životne procese u organizmu i nije obuhvaćena 'Ja' organizacijom. U određenoj mjeri stvaraju se parazitski izvori topline. Oni imaju tendenciju razvoja upalnih stanja. Pojava takvih žarišta mora se tražiti

u činjenici da tijelo razvija tendenciju proizvodnje više masti, nego što 'Ja' organizacija treba za svoj život u unutarnjoj toplini.

U zdravom organizmu, životinjske (astralne) sile će proizvesti ili apsorbirati onoliko masnoće koliko se može pretvoriti u toplinske procese od 'Ja' organizacije, plus količinu koja je potrebna za održavanje mehanike mišića i kostiju u redu. U tom slučaju će se generirati toplina potrebna za tijelo. Ako životinjske snage opskrbe 'Ja' organizaciju s premalo masti, 'Ja' organizacija će gladovati za toplinom. A to mora oduzeti toplinu koja je potrebna za rad organa. Oni su zbog toga, da tako kažem, lomljivi, ukočeni. Njima potrebni procesi odvijaju se usporeno. Tada ćete tu i tamo vidjeti bolesne procese kako se pojavljuju, a bit će važno utvrditi jesu li uzrokovani općim nedostatkom masti.

Ako se dogodi drugi već spomenuti slučaj, da ima previše masti, pa se stvaraju parazitski izvori topline, tada to zahvaća organe na način da rade preko svojih granica. To stvara sklonost prevelikom unosu hrane, što opterećuje organizam. Nije nužno da se to razvije na način da dotična osoba postane prekomjerni jedač. Može biti da se, naprimjer, tijekom metaboličke aktivnosti u organizmu, previše tvari dovodi u organ glave i stoga se ona povlači iz trbušnih organa i procesa lučenja. Tada dolazi do smanjene aktivnosti u slabo opskrbljenim organima. Izlučevine žlijezda mogu postati nedostatne. Tekuće komponente organizma završavaju u nezdravom omjeru miješanja. Može, naprimjer, izlučivanje žuči postati preveliko u odnosu na izlučivanje gušterače. Opet, bit će važno prepoznati kako se lokalni kompleks simptoma može procijeniti kao rezultat nezdrave aktivnosti konzumiranja masti.

XI

Dizajn ljudskog tijela i giht

Apsorpcija proteina je proces koji je vezan uz jednu stranu unutarnje aktivnosti ljudskog organizma. To je strana koja nastaje na temelju tvari. Svaka takva aktivnost ima za rezultat formiranje oblika, rast, i stvaranje novog supstancijalnog sadržaja. Tu spada sve što je povezano s nesvjesnim djelovanjem organizma.

Ovi procesi su suprotni onima koji se sastoje od izlučivanja. To mogu biti izlučevine koje izlaze van; oni također mogu biti oni u kojima se produkt izlučivanja dalje interno obrađuje kako bi se formiralo ili tvorilo tijelo. Ovi procesi čine materijalnu osnovu svjesnih iskustava. Snaga svijesti je oslabljena procesima prve vrste kada nadilaze ono što se može održati u ravnoteži procesima druge vrste.

Posebno značajan proces izlučivanja je izlučivanje mokraćne kiseline. U ovom izlučivanju aktivno je astralno tijelo. To se mora dogoditi u cijelom organizmu. Naročito se javlja kroz urin. Na vrlo fino distribuiran način, naprimjer, u mozgu. Astralno tijelo primarno je aktivno u lučenju mokraćne kiseline putem urina; 'Ja' organizacija je uključena na podređen način. Kada je riječ o lučenju mokraćne kiseline u mozgu, prvenstveno je odgovorna 'Ja' organizacija; astralno tijelo je u drugom planu.

Sada je u organizmu astralno tijelo posrednik aktivnosti 'Ja' organizacije za etersko i fizičko tijelo. Ono mora nositi beživotne tvari i sile u organe. Samo kroz ovu impregnaciju organa anorganskom materijom čovjek može biti svjesno biće kakvo jest. Organska tvar i organska sila svele bi ljudsku svijest na životinjsku svijest.

Svojom aktivnošću astralno tijelo čini organe sklonima upijanju anorganskih naslaga 'Ja' organizacije. U određenom smislu, ono je kreator puta za njih.

Vidi se: u nižim dijelovima ljudskog organizma aktivnost astralnog tijela ima prednost. Tvari mokraćne kiseline organizam ne može apsorbirati. Moraju se obilno izlučivati. Pod utjecajem ovog izlučivanja mora se spriječiti impregnacija anorganskim tvarima. Što se više mokraćne kiseline izlučuje, aktivnost astralnog tijela je veća, 'Ja' organizacije niža, a time i impregnacija anorganskim tvarima.

U mozgu je aktivnost astralnog tijela mala. Izlučuje se malo mokraćne kiseline, ali se više anorganske tvari skladišti u smislu 'Ja' organizacije.

'Ja' organizacija ne može se nositi s velikim količinama mokraćne kiseline; moraju doći pod aktivnost astralnog tijela; male količine mokraćne kiseline

prelaze u 'Ja' organizaciju i zatim čine osnovu za formiranje anorganskog u smislu ove organizacije.

U zdravom organizmu mora vladati pravilna ekonomičnost raspodjele mokraćne kiseline za pojedina područja. Za sve što je živčano-osjetilna organizacija, mora se opskrbiti samo onoliko mokraćne kiseline koliko se može iskoristiti za aktivnost 'Ja'; za organizaciju metabolizma udova, ta aktivnost mora biti potisnuta; astralna aktivnost mora se moći razviti u obilnom lučenju mokraćne kiseline.

Budući da je astralno tijelo putokaz za aktivnost 'Ja' u organima, pravilno raspoređene naslage mokraćne kiseline moraju se promatrati kao vrlo važan dio za ljudsko zdravlje. Zato što izražava postoji li ispravan odnos između 'Ja' organizacije i astralnog tijela u bilo kojem organu ili sustavu organa.

Pretpostavimo sada da u nekom organu u kojem bi 'Ja' organizacija trebala prevladavati nad astralnom aktivnošću, potonja počinje imati prednost. To može biti samo organ u kojem je izlučivanje mokraćne kiseline preko određenog stupnja nemoguće zbog strukture organa. Taj je organ tada preopterećen mokraćnom kiselinom s kojom se 'Ja' organizacija ne može nositi. Astralno tijelo tada svejedno počinje djelovati na izlučivanje. A budući da izvršenje nedostaje na relevantnim mjestima, to znači da se mokraćna kiselina taloži u samom organizmu umjesto da se oslobađa van. Ako dospije do mjesta u organizmu gdje 'Ja' organizacija ne može dovoljno intervenirati, onda postoji nešto anorgansko, to jest nešto što pripada samo 'Ja' organizaciji, ali je to ona prepustila astralnoj aktivnosti. Žarišta nastaju tamo gdje su podljudski (životinjski) procesi umetnuti u ljudski organizam.

Imamo posla s gihtom. Ako se kaže da se to često razvija na temelju nasljedne predispozicije, to je upravo zato što kada prevladavaju nasljedne sile, astralno-životinjski element postaje posebno aktivan i time se potiskuje 'Ja' organizacija.

No stvar ćete bolje razumjeti ako pravi uzrok potražite u tome što hranom u ljudsko tijelo ulaze tvari koje svojim djelovanjem ne mogu u organizmu izgubiti svoju stranu prirodu. One se ne prenose u etersko tijelo zbog slabe 'Ja' organizacije, i stoga ostaju u području astralne aktivnosti. Zglobna hrskavica ili dio vezivnog tkiva mogu biti preopterećeni samom mokraćnom kiselinom, a preopterećenost anorganskim tvarima u njima može uzrokovati da aktivnost 'Ja' u tim dijelovima tijela zaostaje za astralnom učinkovitošću. Budući da je cijeli oblik ljudskog organizma rezultat 'Ja' organizacije, opisana nepravilnost mora rezultirati deformacijom organa. Ljudski organizam nastoji izaći iz svoje forme.

XII

Građa i lučenje ljudskog organizma

Ljudsko tijelo, kao i drugi organizmi, formira se iz polutekućeg stanja. Međutim, za njegov nastanak uvijek je potrebna opskrba zračnim tvarima. Najvažniji je kisik koji se dobiva disanjem.

Prvo razmotrimo čvrstu komponentu, naprimjer strukturu kosti. Odvaja se od polutekućeg. U ovom odvajanju je aktivna 'Ja' organizacija. U to se može uvjeriti svatko tko prati razvoj koštanog sustava. Razvija se do te mjere da ljudsko biće poprima svoj ljudski oblik, izraz 'Ja' organizacije, kroz stadij embrija i djetinjstvo. Transformacija proteina koja je u osnovi ovoga, u početku odvaja (astralne i eterske) strane sile od proteinske supstance; protein prolazi kroz anorgansko stanje; time mora postati tekući. U tom stanju ga hvata 'Ja' organizacija, koja djeluje u toplini, zahvata ga i dostavlja ljudskom eterskom tijelu. Postaje ljudski protein. Još je dug put do njegove transformacije u koštanu tvar.

Nakon njegove transformacije u ljudski protein, potrebno je da bude pripremljen za apsorpciju i transformaciju kalcijeva karbonata, kalcijeva fosfata i slično. U tu svrhu, mora proći kroz međufazu. Mora doći pod utjecaj apsorpcije zraka. To u proteine prenosi proizvode ugljikohidrata. Time se stvaraju tvari koje mogu biti temelj za formiranje pojedinačnih organa. Nemamo posla s tvarima organa, ne s jetrom ili koštanom tvari, naprimjer, već s općenitijom tvari od koje se mogu oblikovati svi pojedinačni organi tijela. U formiranju gotovih oblika organa aktivna je 'Ja' organizacija. Astralno tijelo je aktivno u gore spomenutoj, još nediferenciranoj supstanci organa. Kod životinja ovo astralno tijelo također preuzima formaciju gotovih organa; kod ljudi, aktivnost astralnog tijela, a time i životinjska priroda, ostaje samo kao općenita pozadina 'Ja' organizacije. 'Životinjska' izgradnja kod ljudi ne dolazi do zaključka; prekinuta je na svom putu i ljudski element je, u određenoj mjeri, nametnut 'Ja' organizacijom.

Ova 'Ja' organizacija u potpunosti živi u stanjima topline. Ona izvlači pojedinačne organe iz opće astralne prirode. Djeluje na opću tvar koju donosi astral, na takav način da povećava ili smanjuje toplinsko stanje organa koji se priprema.

Ako se smanjuje, anorganske tvari ulaze u tvar u procesu otvrdnjavanja i stvara se osnova za formiranje kosti. Tvari soli se apsorbiraju.

Ako se povećava, nastaju organi čija se djelatnost sastoji u rastvaranju organskog, u pretvaranju u tekuće ili zračno.

Pretpostavimo sada da 'Ja' organizacija ne pronalazi dovoljno topline razvijene u organizmu da bi se stanje topline moglo povećati u dovoljnoj mjeri za organe kojima je potrebna. To uzrokuje da organi čija bi se djelatnost trebala odvijati u smjeru rastakanja, padnu u aktivnost otvrdnjavanja. Primaju kao patološko, ono što je u kostima zdravo.

Sada je kost, kada je formirana 'Ja' organizacijom, organ kojeg 'Ja' organizacija oslobađa iz svojeg područja. Dolazi u stanje u kojem više nije pod utjecajem 'Ja' organizacije iznutra, već samo izvana. Uklonjena je iz područja rasta i organizacije i još uvijek mehanički služi 'Ja' organizaciji pri izvođenju pokreta tijela. Jedino ostatak unutarnje aktivnosti 'Ja' organizacije prožima je kroz cijeli život, jer mora ostati organizacijski član unutar organizma i ne smije ispasti iz života.

Organi koji, iz navedenog razloga, mogu biti podvrgnuti sličnoj aktivnosti poput kostiju su vene. Tada u njima dolazi do tzv. ovapnjenja (skleroze). 'Ja' organizacija je, da tako kažemo, izbačena iz tih organskih sustava.

Suprotan slučaj se događa kada 'Ja' organizacija ne postiže potrebno smanjenje toplinskog stanja za područje kostiju. Tada kosti postaju slične organima koji razvijaju aktivnost rastvaranja. Zbog nedostatka otvrdnjavanja, one tada nisu u stanju pružiti osnovu za ugradnju soli. Dakle, ne dolazi do konačnog razvoja koštanih struktura, što pripada području 'Ja' organizacije. Astralna aktivnost nije zaustavljena na pravoj točki svog puta. Mora postojati tendencija prema deformaciji oblika; jer zdrava izgradnja oblika može se odvijati samo u području 'Ja' organizacije.

Imamo posla s rahitisom. Iz svega ovoga možemo vidjeti kako su ljudski organi povezani sa svojim aktivnostima. Kost nastaje u području 'Ja' organizacije. Nakon završene izgradnje služi ovoj 'Ja' organizaciji, koja je od tada više ne formira, nego služi za kretanje. Isto je i s onim što nastaje u području astralne organizacije. Tu nastaju nediferencirane tvari i sile. One se pojavljuju kao osnova za formiranje diferenciranih organa u cijelom tijelu. Astralna aktivnost ih dovodi do određene razine; onda ih koristi. Cijeli ljudski organizam prožet je polutekućinom, u kojoj prevladava astralno usmjerena aktivnost.

Ta se aktivnost izražava u izlučevinama koje se koriste u formiranju organizma u smjeru njegovih viših članova. Tako usmjereno lučenje možemo vidjeti u produktima žlijezda, koji imaju svoju ulogu u ekonomičnosti učinkovitosti organizma. Osim ovih izlučevina iz organizma, postoje i one koje su zapravo izlučene izvana. Varate se ako u njima ne vidite ništa više od onoga što organizam ne može iskoristiti od hrane koju je pojeo i zbog toga izbacuje van. Nije bitno da organizam izlučuje tvari prema van, nego da provodi aktivnosti koje dovode do izlučivanja. U obavljanju tih aktivnosti ima nešto što je organizmu potrebno za njegov opstanak. Ova aktivnost je

jednako neophodna kao i ona koja apsorbira ili taloži tvari u organizam. Jer bit organske učinkovitosti leži u zdravom odnosu između dviju aktivnosti.

Rezultat astralno orijentirane aktivnosti pojavljuje se u izlučevinama prema van. A ako su tvari pohranjene u izlučevinama koje su postale anorganske, onda 'Ja' organizacija također živi u njima. A ovaj život 'Ja' organizacije je od posebne važnosti. To je zato što sila koja se koristi na takve izlučevine stvara protu pritisak prema unutra, da tako kažem. A to je neophodno za zdravo postojanje organizma. Mokraćna kiselina, koja se izlučuje urinom, stvara takav unutarnji protu pritisak da organizam ima ispravnu sklonost za spavanje. Premalo mokraćne kiseline u mokraći, a previše u krvi, uzrokuje da je san toliko kratak da nije dovoljan za zdravlje organizma.

XIII

O prirodi bolesti i ozdravljenja

Bol, koja se javlja bilo gdje u organizmu, iskustvo je u astralnom tijelu i u 'Ja'. I astralno tijelo i 'Ja', povezani su s fizičkim tijelom i eterskim tijelom na odgovarajući način sve dok je čovjek u budnom stanju. Kada nastupi san, fizičko i etersko tijelo sami provode organsku aktivnost. Astralno tijelo i 'Ja' su odvojeni od njih.

Tijekom spavanja organizam se vraća aktivnostima koje su bile na početku njegovog razvoja, u embrionalnom i u ranom djetinjstvu. Kada smo budni, prevladavaju oni procesi koji se događaju na kraju ovog razvoja, naime starenje i umiranje.

Na početku ljudskog razvoja postoji prevlast aktivnosti eterskog tijela nad onom astralnog; postupno aktivnost potonjeg postaje sve intenzivnija, aktivnost eterskog tijela se povlači. Kada spava, etersko tijelo nema onaj intenzitet koji je imalo na početku života. Ima onu koju je razvilo u odnosu na astral tijekom života.

Za svaki organ ljudskog tijela, u svakoj dobi, određeni intenzitet eterske aktivnosti koji odgovara organu, odgovara istoj astralnoj aktivnosti. Činjenica da postoji pravi odnos, ovisi o tome može li se astralno tijelo integrirati u etersko tijelo ili ne. Ako to ne može učiniti zbog pada eterske aktivnosti, javlja se bol; ako etersko tijelo razvije aktivnost koja nadilazi njegovu normalnu razinu, prodor astralne i eterske aktivnosti postaje posebno intenzivan. Javlja se zadovoljstvo i blagostanje. Samo treba biti jasno da kada preraste određenu razinu, zadovoljstvo se prevara u bol, i obrnuto, bol se pretvara u zadovoljstvo. Ako se to ne uzme u obzir, ono što je ovdje rečeno moglo bi izgledati proturječno onome što je prethodno rečeno.

Organ postaje bolestan kada se eterska aktivnost namijenjena njemu, ne može razviti. Uzmite naprimjer, metaboličku aktivnost koja se iz probavnog procesa nastavlja u cijeli organizam. Ako se produkti metabolizma, posvuda potpuno prenose u aktivnost i oblikovanje tvari u organizmu, to je znak da etersko tijelo radi na odgovarajući način. Međutim, ako se tvari talože na metaboličkim putovima i ne ugrađuju u aktivnosti organizma, tada je etersko tijelo degradirano u svom djelovanju. Oni fizički procesi koje inače potiče astralno tijelo, ali služe organizmu samo unutar vlastitog područja, protežu se izvan svog područja u područje eterske aktivnosti. Na taj način nastaju procesi koji svoje postojanje duguju prevlasti astralnog tijela. To su procesi koji imaju svoje pravo mjesto gdje dolazi do starenja i razgradnje organizma.

Sada je riječ o stvaranju harmonije između eterske i astralne aktivnosti. Etersko tijelo mora biti ojačano, a astralno tijelo oslabljeno. To se može dogoditi dovođenjem fizičkih supstanci koje etersko tijelo obrađuje u stanje u kojem se lakše podvrgavaju aktivnosti, nego je to slučaj kod bolesnog stanja. Isto tako, 'Ja' organizaciji se mora dati snaga, jer je astralno tijelo, koje je u svojoj aktivnosti životinjski orijentirano, više suspregnuto jačanjem 'Ja' organizacije u smjeru ljudske organizacije nego bez njega.

Način za razumijevanje ovih stvari pronaći će se ako se promatraju učinci tvari na metaboličke putove. Uzmimo sumpor. Sadrži ga protein. To je dakle osnova cjelokupnog procesa koji se odvija kada se konzumira proteinska hrana. Ona prelazi sa strane eterske vrste, kroz stanje anorganskog, u etersko djelovanje ljudskog organizma. Nalazi se u vlaknima organa, u mozgu, noktima i kosi. Tako metaboličkim putovima odlazi do periferije organizma. Time se dokazuje kao tvar koja igra ulogu u apsorpciji proteina u području ljudskog eterskog tijela.

Sada se postavlja pitanje ima li sumpor i značenje u prijelazu iz područja eterske aktivnosti u područje astralne aktivnosti, i ima li veze s 'Ja' organizacijom. Ne spaja se značajno s anorganskim tvarima unesenim u organizam u kiseline i soli. U takvoj bi vezi ležala osnova za apsorpciju procesa sumpora u astralno tijelo i 'Ja' organizaciju. Dakle, sumpor ne prodire tamo. Svoju učinkovitost razvija na području fizičkog i eterskog tijela. To se očituje i u tome što povećani unos sumpora uzrokuje osjećaj vrtoglavice i otupljenja svijesti u organizmu. Spavanje, to jest fizičko stanje u kojem astralno tijelo i 'Ja' organizacija ne funkcioniraju kao duševna cjelina, također postaje intenzivnije povećanim unosom sumpora.

Iz ovog se vidi da sumpor, uzet kao lijek, čini tjelesne aktivnosti organizma više podložnima intervenciji eterskih elemenata, nego su to u bolesnom stanju.

Drugačija je situacija s fosforom. U ljudskom organizmu nalazi se u obliku fosforne kiseline i soli fosforne kiseline, u proteinima, vlaknima, mozgu i kostima. On gura prema anorganskim tvarima, koje imaju svoj značaj u području 'Ja' organizacije. Potiče svjesnu aktivnost ljudi. Kao rezultat toga, uzrokuje spavanje na suprotan način od sumpora, naime nakon poticanja svjesne aktivnosti; sumpor, s druge strane, uzrokuje to povećanjem nesvjesne fizičke i eterske aktivnosti. Fosfor se nalazi u fosfornoj kiselini kostiju, to jest onih organa koji su podložni 'Ja' organizaciji kada koristi vanjsku mehaniku za kretanje tijela, a ne kada djeluje iznutra, u rastu, regulaciji metabolizma, i tako dalje.

Fosfor će stoga djelovati kao lijek ako se patološko stanje sastoji u prerastanju astralnog područja preko 'Ja' organizacije, a potonju treba ojačati tako da se astralna potisne.

Uzmimo u obzir rahitis. Ranije je objašnjeno kako se temelji na pretjeranom rastu etersko-astralne aktivnosti i kako dovodi do neadekvatne aktivnosti 'Ja' organizacije. Ako ih prvo tretirate sumporom na odgovarajući način, eterska aktivnost se pojačava u usporedbi s astralnom; ako se, nakon što se to dogodilo, dopusti da dođe do tretmana fosforom, ono što je pripremljeno u eterskoj organizaciji prenosi se u ono 'Ja'; a rahitisu se pristupa s dvije strane. (Znamo da se sumnja u fosforni lijek za rahitis; međutim, prethodni pokušaji liječenja nisu uključivali ovdje opisanu metodu.)

XIV

O terapijskom načinu razmišljanja

Silicij prenosi svoje djelovanje putem metaboličkih putova u one dijelove ljudskog organizma gdje živo postaje beživotno. Nalazi se u krvi kroz koju se kreativne snage moraju probiti; i javlja se u kosi, to jest gdje dizajn završava izvana; susrećemo ga u kostima, gdje unutarnja tvorba završava. Pojavljuje se u mokraći kao produkt izlučivanja.

On čini fizičku osnovu 'Ja' organizacije. Za to ima kreativan učinak. Ovoj 'Ja' organizaciji potreban je proces silicija upravo u onim dijelovima organizma u kojima nastajanje, oblikovanje, graniči s vanjskim i unutarnjim (nesvjesnim) svijetom. U području oko organizma gdje kosa nosi silicij, ljudska je organizacija povezana s nesvjesnim vanjskim svijetom. U kostima je ta organizacija povezana s nesvjesnim unutarnjim svijetom u kojem djeluje volja.

Fizička osnova svijesti mora se razviti u zdravom ljudskom organizmu između dva polja djelovanja silicija. Silicij ima dvostruki zadatak. Postavlja unutarnje granice samom procesu rasta, ishrane i tako dalje. I zatvara vanjske učinke prirode iz unutrašnjosti organizma, tako da organizam ne mora nastaviti djelovanje prirode unutar svog područja, već može razvijati svoje.

Ljudski organizam je u mladosti najviše obdaren silicijem na mjestima gdje se nalaze tkiva obdarena kreativnim snagama. Odatle silicij razvija svoju aktivnost prema dva granična područja i stvara prostor između njih u kojem se mogu formirati organi svjesnog života. U zdravom organizmu to su prvenstveno osjetilni organi. Ali treba zapamtiti da osjetilni život prožima cijeli ljudski organizam. Interakcija organa temelji se na činjenici da jedan organ uvijek percipira učinak drugog. Za one organe koji zapravo nisu osjetilni organi, naprimjer jetra, slezena, bubrezi i tako dalje, percepcija je toliko tiha da u običnom budnom životu ostaje ispod praga svijesti. Svaki organ je i osjetilni organ, jer služi ovoj ili onoj funkciji u organizmu.

Ali cijeli ljudski organizam prožet je percepcijama koje međusobno imaju utjecaja, i mora biti tako da sve u njemu zdravo funkcionira.

Ali sve se to temelji na pravilnoj raspodjeli učinaka silicija. Zapravo se može govoriti o posebnom organizmu od silicija integriranom u cijeli organizam, na kojem se temelji uzajamna osjetljivost organa koji su u osnovi zdrave životne aktivnosti, i njihov ispravan odnos iznutra za razvoj duše i duha, i izvana za ispravno dovršenje učinaka prirode.

Ovaj poseban organizam će ispravno raditi samo ako je silicij prisutan u organizmu u takvoj količini da ga 'Ja' organizam može u potpunosti iskoristiti. Za sve preostale količine silicijevog dioksida, astralna organizacija, koja se nalazi ispod 'Ja' organizacije, mora imati moć izbacivanja kroz urin ili na neki drugi način.

Suvišne količine silicijeve kiseline koje se ne izluče i ne zahvate 'Ja' organizaciju, moraju se taložiti u organizmu kao strane tvari i zbog svoje sklonosti oblikovanju, preko koje - u pravim količinama - služe 'Ja' organizaciji, poremetiti to. Dodavanje previše silicijeve kiseline u organizam može izazvati želučane i crijevne smetnje. Zadatak probavnog područja je tada ukloniti ono što uzrokuje prekomjerno oblikovanje. Tamo gdje treba prevladavati tekućina dolazi do sušenja. To postaje najjasnije kada poremećaji duševne ravnoteže, iza kojih su nedvojbeno vidljivi organski, nastaju kod preobilnog unosa silicija. Čovjek osjeća vrtoglavicu, ne može se zaštititi od pada u stanje spavanja, osjeća da su procesi slušne i vizualne percepcije nekontrolirani; doista, čovjek može nešto osjetiti, kao da se učinci osjetila nakupljaju prije nego što nastave u unutrašnjost živčanog sustava. Sve ovo pokazuje da se silicijev dioksid gura prema perimetru tijela, ali ako ga tamo dođe previše, remeti normalan oblik kroz vanjsku tendenciju oblikovanja. Isto tako, poremećaj se javlja na strani unutarnje dovršenosti dizajna. Osjeća se nepopravljivost mišićno-koštanog sustava, bolovi u zglobovima. Sve to zatim može dovesti do upalnih procesa koji nastaju tamo gdje strana struktura silicija prejako intervenira.

Time se skreće pozornost na ljekovitu moć koju silicij može razviti u ljudskom organizmu. Pretpostavlja se da organ koji nije stvarni osjetilni organ postaje preosjetljiv na dijelove organizma izvan njega u svojoj nesvjesnoj sposobnosti opažanja. Tada će se primijetiti da dolazi do poremećaja u radu ovog organa. Ako ste uspjeli eliminirati preosjetljivost davanjem silicijevog dioksida, tada ćete moći prevladati patološko stanje. Radit će se samo o utjecaju na organske tjelesne učinke, na način da opskrba silicijevim dioksidom djeluje upravo oko oboljelog organa, a ne utječe na cijeli organizam općim djelovanjem u smislu gore opisanog.

Kombinacijom silicijevog dioksida s drugim sredstvima, postiže se da silicij unesen u organizam dospije točno u onaj organ u kojem je potreban, a odatle se može ponovno izlučiti van, a da ne oštećuje druge organe.

Drugi slučaj je onaj u kojem je osjetljivost jednog organa na djelovanje drugih organa smanjena. Tada imate posla s nakupljanjem učinaka silicija oko organa. Tada je potrebno imati takav utjecaj na djelovanje silicijeve kiseline u cijelom organizmu da lokalni učinak izgubi svoju snagu, ili također možete pospješiti eliminaciju silicija putem izlučivanja tvari. Prvo je poželjno, jer nakupljanje silicijevog dioksida na jednom mjestu obično uzrokuje nedostatak na drugom. Distribucija lokaliziranog učinka silicijevog

dioksida po cijelom organizmu, naprimjer, može se postići tretmanom sumporom. Vidjet ćete zašto je to tako, kada pročitate o djelovanju sumpora na organizam, na drugom mjestu u ovoj knjizi.

XV**Proces ozdravljenja**

Poznavanje učinaka lijekova temelji se na razumijevanju razvoja sila koje postoje u izvan ljudskom svijetu. Da biste pokrenuli proces ozdravljenja, u organizam morate unijeti tvari koje se njime šire na način da se proces bolesti postupno pretvara u normalan. Sada je bit patološkog procesa u tome da se unutar organizma događa nešto što nije integrirano u njegovu cjelokupnu aktivnost. Takav proces to ima zajedničko s procesom vanjske prirode.

Može se reći: ako se unutar organizma dogodi proces koji je po vanjskoj prirodi sličan, dolazi do bolesti. Takav proces može utjecati na fizički ili eterski organizam. Ili astralno tijelo, ili 'Ja', tada moraju ispuniti zadatak kojeg inače ne moraju izvršiti. U dobi u kojoj bi se trebali razviti u slobodnoj duševnoj aktivnosti, moraju se vratiti u raniju dob - u mnogim slučajevima čak i u embrionalno doba - i sudjelovati u formiranju fizičkih i eterskih formacija koje su već trebale prijeći u oblast fizičkog i eterskog organizma; to jest, onih za koje su se brinuli astralno tijelo i 'Ja' organizacija, ali su ih kasnije preuzeli sam fizički i eterski organizam. Jer sav razvoj ljudskog organizma temelji se na činjenici da cjelokupni dizajn fizičkog i eterskog tijela izvorno proizlazi iz aktivnosti astralne i 'Ja' organizacije; ali da se s povećanjem dobi astralna i 'Ja' aktivnost nastavljaju u fizičkoj i eterskoj organizaciji. Ako to ne rade, astralno tijelo i 'Ja' organizacija moraju intervenirati u fazi njihovog razvoja na način na koji u toj fazi više nije prikladan.

Pretpostavimo da dolazi do trbušne kongestije. Fizička i eterska organizacija ne provode aktivnosti koje su im dodijeljene u prethodnom dobu u odgovarajućim dijelovima ljudskog tijela. Astralna i 'Ja' aktivnost moraju intervenirati. To ih slabi za druge zadaće u organizmu. Nisu tamo gdje bi trebali biti, naprimjer u dizajnu živaca koji idu u mišiće. Posljedica su simptomi paralize pojedinih dijelova organizma.

Riječ je o unošenju tvari u ljudski organizam koje mogu rasteretiti astralnu i 'Ja' organizaciju aktivnosti koja nije njihova. Sada se može otkriti da procesi koji djeluju na stvaranje jakih eteričnih ulja u biljnom organizmu, posebno u formiranju cvjetova, mogu dovesti do tog rasterećenja. Tvari koje sadrže fosfor također mogu to učiniti. Samo se morate pobrinuti da pomiješate fosfor s drugim tvarima tako da svoj učinak razvije u crijevima, a ne u metabolizmu izvan crijeva.

Ako imamo posla s upalnim simptomima kože, astralno tijelo i 'Ja' organizacija razvijaju abnormalnu aktivnost. Oni tada izbjegavaju učinke koje bi trebali imati na više unutarnjih organa. Smanjuju osjetljivost unutarnjih organa. Oni pak prestaju provoditi procese za koje su odgovorni zbog svoje smanjene osjetljivosti. To može dovesti naprimjer, do abnormalnih stanja u radu jetre. I na probavu se tada može utjecati na nepravilan način. Ako sada unesete silicij u organizam, aktivnost astralnog i 'Ja' organizma se oslobađa. Ponovno se oslobađa unutarnja aktivnost ovih organizama; i dolazi do procesa oporavka.

Ako se suočimo s patološkim stanjima koja se manifestiraju abnormalnim lupanjem srca, nepravilna aktivnost astralnog organizma utječe na tijek cirkulacije krvi. Ta aktivnost zatim slabi moždane procese. Nastaju epileptička stanja jer oslabljena astralna aktivnost u organizmu glave uzrokuje da tamošnja eterska aktivnost postane previše napeta. Unosi li se u organizam kaučukasta tvar dobivena iz *Levisticuma* (ljupčac) - naprimjer u obliku čaja, ili još bolje u malo prerađenom obliku u pripravku - tada se aktivnost astralnog tijela, koja je nepravilno potrošena za cirkulaciju krvi, oslobađa, i dolazi do jačanja kod organizacije mozga.

U svim tim slučajevima mora se odgovarajućom dijagnostikom utvrditi smjer djelovanja bolesti. Uzmimo zadnji slučaj. Može biti tako da uzrok dolazi od poremećene izmjene između eterskog i astralnog tijela u krvotoku. Rezultat su moždani simptomi. Moći ćete nastaviti s liječenjem kako je opisano.

Ali stvar može biti i obrnuta. Nepravilnost se može pojaviti između astralne i eterske aktivnosti u sustavu mozga. Rezultat je nepravilna cirkulacija krvi i abnormalan rad srca. Tada morate naprimjer, unijeti sumpornu kiselinu u proces izmjene tvari. Ona djeluje na etersku organizaciju mozga na takav način da proizvodi privlačnost prema astralnom tijelu. To se može uočiti u činjenici da se inicijativa mišljenja, sfera volje, i cjelokupno jedinstvo bića mijenjaju nabolje. Tada će vjerojatno biti potrebno podržati astralne sile, u njihovom novostečenom učinku na cirkulacijski sustav, naprimjer sa soli bakra.

Primijetit će se da se cijeli organizam vraća svojoj redovnoj aktivnosti, ako je primarna aktivnost astralnog i 'Ja' organizma koju donosi fizički i eterski organizam u bilo kojem članu tijela, zamijenjena onom koja je donesena izvana. Organizam ima tendenciju nadoknaditi svoje nedostatke. Zato se obnavlja ako se neka nepravilnost neko vrijeme umjetno regulira na način, da se protiv unutarnje uzrokovanog procesa, koji mora prestati, bori sličan proces koji je doveden izvana.

XVI

Poznavanje lijekova

Tvari koje se koriste kao lijekovi moraju se najprije poznavati na takav način da se mogu procijeniti mogući učinci sila izvan i unutar ljudskog organizma koje oni sadrže. To samo u maloj mjeri može biti stvar razmatranja mogućih učinaka koje istražuje obična kemija, već je to prije stvar promatranja učinaka koji proizlaze iz konteksta unutarnje strukture sila tvari u odnosu na sile koje zrače iz Zemlje, ili zrače u Zemlju.

S ove točke gledišta razmotrite naprimjer, sjaj antimona. Antimon je usko povezan sa sumpornim spojevima drugih metala. Sumpor ima svojstva koja ostaju konstantna samo unutar relativno uskih granica. Osjetljiv je na prirodne procese kao što su zagrijavanje, izgaranje i tako dalje. To ga čini sposobnim igrati važnu ulogu unutar proteinskih supstanci koje su potpuno odvojene od zemljinih sila i uključene u eterske učinke. Budući da se antimon veže za sumpor, on lako prati ovu uključenost u eterske učinke. Stoga ga je lako uvesti u aktivnost proteina u ljudskom tijelu i pomoći mu da ima eterski učinak ako, zbog nekog patološkog stanja, tijelo ne može samo transformirati proteinsku tvar unesenu izvana na takav način da je integrira u vlastitu aktivnost.

Ali antimon pokazuje i druge osobitosti. Gdje god može, teži dizajnu na klastere. Podijeljen je na linije koje se odmiču od Zemlje prema silama koje djeluju u eteru. S antimonom u ljudski organizam unosite nešto što se napola suprotstavlja djelovanju eterskog tijela. Ono što se događa s antimonom u Seigerovom procesu također ukazuje na odnos ove tvari s eterom. Ovaj proces ga čini da ima fina vlakna. Sada je Seigerov proces onaj koji, da tako kažemo, počinje fizički na dnu i prelazi u etersko na vrhu. Antimon se dijeli pri tom prijelazu.

Nadalje, antimon, koji oksidira kada žari, proizvodi bijeli dim kada gori, koji se lijepi za hladna tijela i proizvodi cvjetove antimona.

Nadalje, antimon ima određenu obrambenu moć protiv električnih učinaka. Ako se elektrolitički obradi na određeni način i dovede do katode kao talog, eksplodira kada dođe u dodir s metalnim vrhom.

Sve ovo pokazuje da antimon sadrži tendenciju lakog prelaska u element etera, u trenutku kada za to postoje uvjeti makar samo u maloj mjeri. Za duhovni pogled, svi ovi detalji samo su naznake; jer on izravno percipira odnos između aktivnosti 'Ja' i učinkovitosti antimona na takav način da procesi antimona, uneseni u ljudski organizam, rade poput 'Ja' organizacije.

U ljudskom organizmu protok krvi pokazuje sklonost zgrušavanju. Ova tendencija je ona koja je pod utjecajem 'Ja' organizacije i mora iskusiti njenu regulaciju. Krv je posredni organski proizvod. Ono što nastaje u krvi prošlo je kroz procese koji su na putu da postanu procesi cijelog ljudskog organizma, to jest 'Ja' organizacije. Još uvijek mora proći kroz daljnje procese koji se uklapaju u organizam. Kakve su oni vrste može se vidjeti iz sljedećeg. Budući da se krv zgrušava kada se izvadi iz tijela, to pokazuje da sama ima tendenciju da se zgruša, ali da se to zgrušavanje stalno mora sprječavati u ljudskom organizmu. Ono što sprječava zgrušavanje krvi je sila kojom se ona ugrađuje u organizam. Integrirana je u konfiguraciju tijela putem sila oblikovanja koje leže neposredno prije koagulacije. Ako bi došlo do zgrušavanja, život bi bio u opasnosti.

Stoga, dakle, ako se radi o patološkom stanju u organizmu koje se sastoji u nedostatku tih snaga koje leže pred zgrušavanjem krvi, antimon, u ovom ili onom obliku, djeluje kao lijek.

Formiranje organizma je u biti transformacija proteinske supstance kroz koju on stupa u interakciju sa silama mineralizacije. Takve su naprimjer, sadržane u vapnu. O čemu se ovdje radi jasno pokazuje oblik ljske kamenice. Kamenica se mora riješiti onoga što je prisutno u tvorevini ljske kako bi proteinsku tvar zadržala u izvornom obliku. Nešto slično događa se i kod formiranja ljske jajeta.

U kamenici se vapnena tvar izlučuje tako da se ne ugrađuje u tvorevinu proteina. Ta se integracija mora dogoditi u ljudskom organizmu. Sam učinak proteina mora se transformirati u onaj u kojem sudjeluju kreativne snage koje 'Ja' organizacija može izazvati u vapnenačkom. To se mora dogoditi unutar tvorbe krvi. Antimon se suprotstavlja kalcificirajućoj sili i svojim odnosom s elementom etera vodi protein, koji želi sačuvati svoj oblik, u bezobličnost, koja je podložna utjecajima vapnenca i slično.

Kod tifusa je jasno da se patološko stanje sastoji u neuspjehu pretvaranja proteinske tvari u krvnu tvar, koja se može oblikovati. Oblik proljeva koji se javlja pokazuje da nesposobnost podvrgavanja ovoj transformaciji počinje u crijevima. Teški poremećaji svijesti koji se javljaju pokazuju da je 'Ja' organizacija izbačena iz tijela i ne može djelovati. To je zato što proteinska tvar ne može pristupiti mineralizirajućim silama u kojim 'Ja' organizacija može djelovati. Dokaz ovom stavu je i činjenica da defekacija nosi rizik od infekcije. U tim slučajevima tendencija uništavanja kreativnih snaga postaje izraženija.

Ako se pripravci antimona u odgovarajućem sastavu koriste za liječenje simptoma trbušnog tifusa, pokazuju se kao lijek. Oni lišavaju proteinsku supstancu njezine vlastite moći i čine je sklonom prilagodbi kreativnim snagama 'Ja' organizacije.

Sa stajališta koja su danas uobičajena, reći će se da takva gledišta kakvo je ovdje izraženo o antimonu nisu točna; te će se ukazati na točnost uobičajenih kemijskih metoda. No, u stvarnosti, kemijski učinci tvari nisu važniji za djelovanje na ljudski organizam, ne više nego što je kemijski sastav boje za slikarevo rukovanje tom tvari. Svakako, dobro je da slikar zna nešto o kemijskom sastavu. Ali način na koji se odnosi prema bojama u slikarstvu, proizlazi iz druge metodologije. A tako je i za terapeuta. On na kemiju može gledati kao na temelj koji ima neko značenje; međutim način na koji tvari djeluju u ljudskom organizmu više nema nikakve veze s ovim kemijskim elementom. Tko vidi točnost samo u onome što kemija - pa time i farmaceutska - odredi, uništava mogućnost uvida u ono što se događa u organizmu tijekom procesa ozdravljenja.

XVII

Poznavanje supstanci kao osnova poznavanja lijekova

Svatko tko želi prosuditi učinak lijekova mora imati oko za učinke sila koje nastaju u ljudskom organizmu kada se u njega na neki način unese tvar koja ima određene učinke izvan njega.

Klasičan primjer može se naći u mravljoj kiselini. U tijelima mrava javlja se kao korozivna, tvar koja izaziva upale. Tu se javlja kao produkt izlučivanja. Životinjski organizam to mora proizvesti kako bi na odgovarajući način mogao obavljati svoju aktivnost. Život leži u aktivnosti lučenja. Nakon što je produkt izlučivanja proizveden, više nema nikakvu funkciju u organizmu. Mora se eliminirati. Bit organizma leži u njegovom djelovanju, a ne u njegovim supstancama. Organizacija nije kontekst materije, već aktivnosti. Supstanca sa sobom nosi poticaj za djelovanje. Ako je taj poticaj izgubljen, više nema nikakvog značenja za organizaciju.

Mravlja kiselina nastaje i u ljudskom organizmu. Ali tu ima svoje značenje. Služi 'Ja' organizaciji. Preko astralnog tijela od organske tvari se odvajaju dijelovi koji žele postati beživotni. Ovaj prijelaz organske tvari u beživotno stanje treba 'Ja' organizacija. Ali treba samo taj proces tranzicije; ne ono što nastaje tim prijelazom. Kada se jednom formira ono što nastaje nakon beživotnog, ono postaje teret u organizmu. Mora se odmah odvojiti ili otopiti kako bi se uklonilo.

Ako se ne dogodi nešto što bi to trebalo otopiti, nakuplja se u organizmu i može biti podloga za giht ili reumatska stanja. Mravlja kiselina koja se stvara u ljudskom organizmu sada ulazi i otapa. Ako se stvara u potrebnoj količini, organizam pravilno uklanja produkte koji su došli do beživotnosti. Ako je snaga generiranja preslaba, nastaje giht ili reumatska stanja. Dobavljate li je organizmu izvana, potpomažete ga dajući ono što ne može sam proizvesti.

Takve vrste učinaka možete upoznati ako usporedite jednu tvar s drugom u njihovim kontinuiranim učincima na ljudski organizam. Uzmite kiselinu djeteline. Pod određenim uvjetima može se pretvoriti u mravlju kiselinu. U svojim učincima, potonja predstavlja metamorfozu kiseline djeteline. Kiselina djeteline je izlučevina biljaka poput mravlje kiseline životinja. Proizvodnja kiseline djeteline u biljnom organizmu proizvod je aktivnosti koja je analogna onoj od proizvodnje mravlje kiseline u životinjama. To znači da proizvodnja kiseline djeteline odgovara području eterskog, a proizvodnja mravlje kiseline onom astralnog. Bolesti koje se očituju gihtom i reumatskim stanjima uzrokovane su neadekvatnom aktivnošću astralnog tijela. Postoje i druga stanja koja se javljaju na takav način da se uzroci koji potječu iz astralnog

organizma kod gihta i reumatizma, prenose natrag u eterski organizam. Tada ne postoji samo stagnacija snage prema astralu, koja stoji na putu 'Ja' organizacije kao prepreka, već radije predstavlja prepreke u eterskom tijelu koje astralna organizacija ne može nadvladati. Očituje se u usporenom radu abdomena, u inhibiciji rada jetre i slezene, u kamenim naslagama žuči i slično. Ako u tim slučajevima dodate kiselinu djeteline, podržat ćete eterski organizam u njegovoj aktivnosti. Kiselina djeteline jača etersko tijelo jer se snaga 'Ja' organizacije ovom kiselinom transformira u snagu astralnog tijela, koje onda jače djeluje na etersko tijelo.

Na temelju takvih promatranja može se saznati o djelovanju tvari koje su blagotvorne za organizam. Opažanje može početi od biljnog svijeta. Kod biljke je tjelesna aktivnost isprepletena s eterskom aktivnošću. Kroz to upoznajte što se može postići eterskom aktivnošću. U animalno-astralnom organizmu ta se aktivnost prenosi na astral. Ako je preslaba kao eterska, može se ojačati dodavanjem onoga što dolazi iz uvedenog biljnog produkta. Ljudski organizam temelji se na životinjskom elementu. Ono što se događa između ljudskog eterskog i astralnog tijela je, unutar određenih granica, isto kao u životinjskom tijelu.

Pomoću lijekova iz biljnog svijeta moći će se obnoviti poremećeni odnos između eterske i astralne aktivnosti. Međutim, takva sredstva neće to postići, ako je nešto u fizičkoj, eterskoj i astralnoj čovjekovoj organizaciji poremećeno u odnosu na njihov međudnos s 'Ja' organizacijom. 'Ja' organizacija mora usmjeriti svoju aktivnost prema procesima koji imaju za cilj postati mineralni.

Zato se samo minerali mogu koristiti kao lijek za određena patološka stanja. Da bi se upoznalo ljekovito djelovanje nekog minerala, potrebno je tvar ispitati do koje mjere se može razgraditi. Mineral dobavljen izvana u organizmu se mora razgraditi i ponovno izgraditi u novom obliku iz vlastitih organskih snaga. Ljekovito djelovanje mora se sastojati od takve razgradnje i izgradnje. I ono što se tamo događa, mora ležati u tome, da se neispravna aktivnost organizma preuzima djelovanjem dobavljenih lijekova.

Uzmimo primjer prekomjerne menstruacije. U njezinu je slučaju moć 'Ja' organizacije oslabljena. Troši se jednostrano u pripremi krvi. Ostaje je premalo za moć apsorpcije krvi u organizmu. Put kojim bi trebale ići sile u organizmu koje leže prema beživotnom, prekratak je, jer te sile djeluju previše nasilno. Iscrpe se na pola puta.

Možete im pomoći opskrbiti li organizam kalcijem u nekom obliku. To doprinosi stvaranju krvi. Ovo područje je oslobođeno od aktivnosti 'Ja', i može se koristiti u upijanje krvi.

XVIII

Terapijska euritmija

U području naše terapije posebnu ulogu ima tzv. 'terapijska euritmija'. Razvijena je iz antropozofije dr. Rudolfa Steinera, isprva kao nova umjetnost.

Ona je u svojoj biti umjetnost euritmije, kako je dr. Steiner često prikazivao, i također je široko priznata kao umjetnost.

Postavlja se na pozornicu kao čovjek u pokretu; ali to nije plesna umjetnost. To je vidljivo već iz činjenice da su ruke i šake kod ljudi posebno u pokretu. Skupina ljudi u pokretu cijelu stvar uzdiže u umjetnički scenski ambijent.

Svi pokreti temelje se na unutarnjoj suštini ljudske organizacije. U prvim godinama ljudskog života iz toga proizlazi jezik. Baš kao što zvuk kod jezika dolazi iz ustroja ljudskog bića, tako se stvarnim poznavanjem ovog ustroja, iz ljudskog bića i skupine, mogu izvući pokreti koji su pravi vidljivi jezik ili vidljiva pjesma. U pokretima nema ničeg proizvoljnog nego u samom jeziku. Kao što se O ne može intonirati u riječi gdje je mjesto I, tako se u euritmiji može pojaviti samo jasna pokretna gesta za I ili 'Cis'. Euritmija je dakle pravo otkrivenje čovjekove prirode, koja se ne razvija nesvjesno kao govor ili pjesma, nego se stvarnim znanjem može svjesno razvijati.

Kad je nastup, na pozornici su ljudi u pokretu ili grupe ljudi. Poezija, koja je sada prevedena na vidljiv jezik, recitira se u isto vrijeme. Sadržaj pjesme istovremeno čujete i vidite svojim očima. Ili se predstavlja nešto glazbeno što se ponovno pojavljuje u pokretnim gestama kao vidljiva pjesma.

U euritmiji postoji pokretna plastičnost koja bitno proširuje polje umjetnosti.

Ono što je tamo umjetnički pronađeno sada se može razvijati u druga dva smjera. Jedan od tih smjerova je i onaj obrazovni. U Waldorfskoj školi u Stuttgartu, koju je utemeljio Emil Molt, a vodi Rudolf Steiner, uz gimnastiku se u svim razredima prakticira i pedagoška euritmija. Važno je napomenuti da se u običnoj gimnastici razvija samo dinamika i statika fizičkog tijela. U euritmiji cijela osoba, tijelo, duša i duh, izlijeva se u pokret. Čovjek koji raste to osjeća i te vježbe euritmije doživljava kao izraz ljudske prirode, jednako prirodno kao što doživljava učenje govora kad je bio mlađi.

Drugi smjer je terapijski. Ako se pokretne geste umjetničke i pedagoške euritmije, modificiraju tako da proizlaze iz bolesne prirode čovjeka na takav način, kao što druge proizlaze iz zdrave, tako nastaje terapijska euritmija.

Pokreti koji se izvode na ovaj način djeluju na oboljele organe. Možete vidjeti kako se ono što se čini izvana zdravo, nastavlja u organe ako je pokretna

gesta precizno prilagođena bolesti organa. Budući da ovakav način rada pokretom djeluje na tijelo, dušu i duh, intenzivnije djeluje na nutrinu bolesne osobe od bilo koje druge terapije pokretom.

Međutim, terapijska euritmija nikako ne može postati stvar laika i tako se ne smije promatrati niti tretirati.

Terapijski euritmist, koji mora biti dobro uvježban u poznavanju ljudske organizacije, može djelovati samo u suradnji s liječnikom. Svako petljanje može dovesti samo do zla.

Terapija euritmijom može se provoditi samo na temelju odgovarajuće dijagnoze. Praktični uspjesi terapije euritmijom također su takvi, da se ona definitivno može smatrati korisnim dijelom našeg terapeutskog načina razmišljanja koji je ovdje predstavljen.

XIX**Karakteristični slučajevi bolesti**

U ovom poglavlju željeli bismo opisati nekoliko slučajeva bolesti iz prakse kliničkog terapijskog instituta u Arlesheimu. Oni će pokazati kako se može pokušati, uz pomoć znanja o duhovnom čovjeku, steći cjelovitu sliku patološkog stanja na takav način da dijagnoza izravno uči koji lijek treba koristiti. To se temelji na gledištu koje proces bolesti i oporavka vidi kao jedan kružni proces. Bolest počinje nepravilnošću u cjelovitosti ljudskog organizma u odnosu na njegove dijelove opisane u ovoj knjizi. Došlo se do određene točke kada pacijent prima liječenje. Sada treba osigurati da se svi procesi koji su se odvijali u ljudskom organizmu od početka bolesti, preokrenu, kako bi se u konačnici došlo do zdravstvenog stanja u kojem je organizam bio prije. Takav proces, koji se u sebi vraća, ne može se odvijati a da cijeli organizam ne doživi gubitak snaga rasta koje su ekvivalentne snagama koje su ljudskom organizmu potrebne u djetinjstvu da poveća svoj volumen. Lijekovi stoga moraju biti takvi da ne samo da dopuštaju preokret procesa bolesti, već i ponovno podržavaju opadajuću vitalnost. Dio potonjeg učinka morat će se prepustiti dijeli za bolest. Međutim, u težim slučajevima bolesti, organizam obično nije u stanju razviti dovoljnu vitalnost u preradi hrane. Stoga će biti potrebno postaviti stvarnu terapiju na način da organizam u tom smislu nađe potporu. Uz tipične lijekove koji dolaze iz kliničkih terapijskih instituta, takav aranžman je definitivno napravljen. Dakle, tek pomnim promatranjem preparata moći ćete vidjeti zašto sadrži određene komponente. U tijeku bolesti, treba voditi računa ne samo o lokaliziranom procesu bolesti, već o ukupnim promjenama u organizmu koje treba uključiti u proces preokreta. Kako to treba detaljno promisliti, pokazat će neki slučajevi koje sada želimo okarakterizirati. Nakon što smo ih opisali, nastaviti ćemo s općim razmatranjima.

Prvi slučaj

Imamo posla s 26-godišnjim pacijentom. Cijela osoba pokazuje izuzetno nestabilno stanje. Pacijentica jasno pokazuje da je dio njezina organizma koji smo u našoj knjizi nazvali astralnim tijelom u stanju pretjerane aktivnosti. Vidi se da ovo astralno tijelo može biti neadekvatno kontrolirano samo od 'Ja' organizacije. Ako se pacijent pripremi za neki posao, astralno tijelo odmah počinje fluktuirati. 'Ja' organizacija pokušava se nametnuti, ali je neprestano potiskivana. U takvom slučaju to uzrokuje povećanje temperature. Regulacija probavne aktivnosti kod ljudi izrazito ovisi o normalnoj 'Ja' organizaciji. Nemoć ove 'Ja' organizacije izražava se u

pacijentovoj tvrdoj konstipaciji. Posljedica te poremećene probavne aktivnosti su stanja slična migrenama i povraćanja od kojih pati. Tijekom sna postaje očito da nemoćna 'Ja' organizacija uzrokuje neadekvatnu organsku aktivnost odozdo prema gore i šteti izdisanju. Posljedica toga je prekomjerno nakupljanje ugljičnog dioksida u organizmu tijekom sna, što se organski očituje kroz lupanje srca prilikom buđenja, a psihički kroz osjećaj straha i vrištanje. Fizički pregled ne može otkriti ništa osim nedostatka sila koje stvaraju pravilnu vezu između astralnog tijela, eterskog tijela i fizičkog tijela. Pretjerana aktivnost astralnog tijela uzrok je premalo sila koje iz njega teku u fizičko i etersko tijelo. Potonji stoga ostaju osjetljivi u svom razvoju tijekom razdoblja rasta. To se pokazalo i tijekom pregleda, činjenicom da je pacijentica bila nježnog, slabog tijela i da se žalila na česte bolove u leđima. Potonji nastaju zato što se upravo 'Ja' organizacija mora najjače afirmirati u aktivnosti leđne moždine. Pacijent također govori o mnogim snovima. To je posljedica činjenice da astralno tijelo, kada se tijekom spavanja odvoji od fizičkog i eterskog tijela, razvija pretjeranu vlastitu aktivnost. Sada se mora pretpostaviti da se 'Ja' organizacija mora ojačati, a aktivnost astralnog elementa smanjiti. Prvo se postiže izborom lijeka koji je prikladan za potporu 'Ja' organizacije koja slabi u probavnom traktu. Takav lijek se može prepoznati u bakru. Ako se koristi u obliku obloga od bakrene masti koji se stavi u lumbalni dio, ima pojačavajući učinak na neadekvatan razvoj topline iz 'Ja' organizacije. To će se primijetiti po smanjenju abnormalne srčane aktivnosti i nestanku osjećaja tjeskobe. Protiv prekomjerne aktivnosti astralnog tijela može se boriti internim uzimanjem najmanjih doza olova. Olovo steže astralno tijelo i u njemu budi sile preko kojih se jače povezuje s fizičkim tijelom i eterskim tijelom. (Otrovanje olovom sastoji se od prejake veze između astralnog tijela i eterskog i fizičkog tijela, tako da su potonja podložna prejakom procesu degradacije.) Pacijentica se ovim tretmanom vidljivo oporavila. Nestabilno stanje ustupilo je mjesto određenoj unutarnjoj stabilnosti i sigurnosti. Stanje uma prešlo je iz rastrganog u unutarnje zadovoljno. Nestali su simptomi zatvora i bolova u leđima, kao i stanja slična migrenama i glavobolji. Pacijentu je vraćena radna sposobnost.

Drugi slučaj

Bolesnik star 48 godina; bila snažno dijete s aktivnim duševnim životom. Izjavljuje da je pet mjeseci tijekom rata liječena od nefritisa i da je otpuštena izliječena. Udala se sa 35 godina, ima petero zdrave djece, šesto je umrlo pri porodu. U dobi od 33 godine nakon psihičkog prenaprezanja javlja se depresija, umor i apatija. Ti se uvjeti nastavljaju pogoršavati. Pritom se javlja psihička bespomoćnost. Pacijentica se suočava s pitanjima koja pokazuju negativne aspekte njene profesije - ona je učiteljica - ali čemu se ne može suprotstaviti ničim pozitivnim. - Bolesno stanje pokazuje astralno tijelo koje

ima premali afinitet prema eterskom i fizičkom tijelu i koje je u sebi rigidno. Na taj način fizičko i etersko tijelo iskazuju svoja svojstva. Osjećaj da etersko tijelo nije ispravno povezano s astralnim tijelom proizvodi depresiju; nepravilna povezanost s fizičkim tijelom, umor i apatiju. Činjenica da pacijent pada u psihičku zbunjenost posljedica je činjenice da je astralno tijelo nemoćno koristiti fizičko i etersko tijelo. Sve ovo ima veze s činjenicom da je san dobar, jer tada astralno tijelo ima malo veze s eterskim i fizičkim tijelom. Ali iz istog razloga, buđenje je teško. Astralno tijelo ne želi ući u fizičko. Tek kada su fizičko i etersko tijelo navečer umorni, dolazi do normalne veze s njima. Stoga se bolesnik potpuno razbudi tek navečer. Cijela situacija ukazuje, da najprije treba povećati aktivnost astralnog tijela. To se uvijek postiže kada se arsen daje interno u obliku prirodne vode. Nakon nekog vremena primijetit ćete kako dotična osoba stječe više kontrole nad svojim tijelom. Veza između astralnog tijela i eterskog tijela postaje jača, depresija, apatija i umor prestaju. Fizičko tijelo, koje je zbog dugotrajne nedovoljne povezanosti s astralnim tijelom postalo tromo u pokretljivosti, sada mora biti potpomognuto tretmanom fosforom u slaboj dozi. Fosfor podržava 'Ja' organizaciju, tako da može nadvladati otpor fizičkog tijela. Kupke od ružmarina otvorit će odvod za nataložene produkte metabolizma. Terapija euritnijom može uspostaviti sklad pojedinih udova (živčano-osjetilnog sustava, ritmičkog sustava, motoričkog i metaboličkog sustava) ljudskog organizma koji je narušen neaktivnošću astralnog tijela. Ako pacijentu date čaj od jorgovana, usporeni metabolizam, koji je postupno uspostavljen zbog neaktivnosti astralnog tijela, vraća se u normalu. Uspjeli smo potvrditi potpuno izlječenje kod ovog pacijenta.

Treći slučaj

31-godišnji pacijent, umjetnik, posjetio našu kliniku tijekom koncertne turneje, nalazi se u stanju teške upalne disfunkcije mokraćnih organa; kataralni simptomi, groznica, premor tijela, opća slabost, nesposobnost za rad.

Iz anamneze je vidljivo da se kod bolesnika isto stanje ponavljalo. Ispitivanje duhovnog stanja pacijenta otkriva preosjetljivo, istrošeno astralno tijelo. Posljedica toga je lagana osjetljivost fizičkog i eterskog tijela na kataralna i upalna stanja. Čak i kao dijete, pacijent je imao slabo fizičko tijelo koje nije bilo opskrbljeno od astralnog tijela. Odatle ospice, šarlah, vodene boginje, hripavac, često angina; u dobi od 14 godina imao je uretritis, koji se ponovno pojavio u dobi od 29 godina, u kombinaciji s infekcijom mjehura. U dobi od 18 godina javila se upala pluća i pleuritis; u dobi od 29 godina tijekom napada gripe pojavio se pleuritis; katar frontalnog sinusa u 30. godini. Postoji stalna sklonost konjuktivnom kataru očiju. - Temperaturna krivulja je tijekom dvomjesečnog boravka pacijenta na klinici isprva bila do 38,9,

zatim se spuštala, da bi 14. dan ponovno porasla; kasnije je postala valovita između 37 i 36, ponekad se popela iznad 37 i spustila do 35. Ova krivulja temperature jasna je slika promjenjivih raspoloženja u 'Ja' organizaciji. Takva krivulja nastaje kada se učinci polusvjesnog sadržaja 'Ja' organizacije izražavaju u toplinskim procesima fizičkog i eterskog tijela, a da ih astralno tijelo ne reducira na normalan ritam. U ovom slučaju, cjelokupna sposobnost djelovanja astralnog tijela koncentrirana je na ritmički sustav i u njemu se izražava kroz umjetnički talent. Ostali sustavi su brzi. Važna posljedica toga je jak umor i nesanica tijekom ljetnog razdoblja. Ljeti je astralno tijelo vrlo zaposleno vanjskim svijetom. Njegova unutarnja sposobnost djelovanja se povlači. Snage fizičkog i eterskog tijela postaju dominantne. Općenito, to se čini kao jak umor. Oštećena sposobnost djelovanja astralnog tijela sprječava njegovo odvajanje od fizičkog tijela. Stoga se javlja nesanica. Neadekvatna odvojenost astralnog tijela od eterskog očituje se u uzbudljivim i neugodnim snovima, koji proizlaze iz osjetljivosti ovog tijela na oštećenje fizičkog organizma. Karakteristično je da snovi simboliziraju ovo oštećenje fizičkog tijela u slikama ljudskog sakaćenja. Ono što kod njih zastrašuje je njihov prirodni emocionalni naglasak. Posljedica neadekvatnog funkcioniranja astralnog tijela u metaboličkom sustavu je sklonost zatvoru. Zbog neovisnosti eterskog tijela, na koje astralno tijelo ne utječe dovoljno, proteini uneseni hranom ne mogu se u potpunosti pretvoriti iz biljnih i životinjskih, u ljudske proteine. Time se protein izlučuje mokraćom, tako da je reakcija na protein pozitivna. Ako astralno tijelo ne funkcionira adekvatno, u fizičkom tijelu se događaju procesi koji su strani procesi u ljudskom organizmu. Rezultat takvih procesa je stvaranje gnoja. U određenoj mjeri to predstavlja izvan ljudski proces kod ljudi. Stoga je u sedimentu mokraće pronađen čisti gnoj. Ovo stvaranje gnoja ima paralelan duševni proces. Astralno tijelo ne obrađuje duševno životna iskustva ništa više nego materijale fizički. Ako se neljudske materijalne tvorevine formiraju kao gnoj, onda se stvaraju i duševni sadržaji neljudskog karaktera kao što je zanimanje za abnormalne životne kontekste, predosjećaji, simboli itd. - Za nas je sada bila stvar uravnoteženja, čišćenja i jačanja astralnog tijela. Budući da je 'Ja' organizacija vrlo aktivna, njezina se aktivnost može koristiti, da tako kažemo, kao sredstvo za učinak iscjeljenja. Najbolji način da se uhvatite u koštac s 'Ja' organizacijom, koja je usklađena s vanjskim svijetom, jest težiti učincima usmjerenim od izvana prema unutra. To se postiže pomoću obloga. Prvo smo u oblog stavili Melilotus. To djeluje na astralno tijelo na takav način da je raspodjela njegovih sila uravnotežena, i da se suprotstavlja jednostavnom usmjerenju prema ritmičkom sustavu. Naravno, obloge ne treba stavljati na onaj dio organizma u kojem je posebno koncentriran ritmički sustav. Postavili smo ih oko organa u kojima je koncentriran metabolizam i motorički sustav. Izbjegavali smo obloge za glavu, jer bi promjena raspoloženja 'Ja' organizacije, koja proizlazi iz glave, morala paralizirati učinak. Radilo se, dakle, o astralnom tijelu i 'Ja'

organizaciji, koje je za učinak Melilota trebalo upregnuti skupa. To smo pokušali postići aditivom oksalne kiseline koja je uzeta iz korijena čička. Oksalna kiselina djeluje na takav način da se aktivnost 'Ja' organizacije transformira u aktivnost astralnog tijela. Uz sve to, davali smo unutarnje lijekove u vrlo slabim dozama, koji su imali zadatak dovesti izlučevine u redovitu integraciju s djelovanjem astralnog tijela. Pokušali smo normalizirati izlučevine koje su usmjerene iz organizacije glave pomoću kalijeva sulfata. Na one procese koji ovise o metaboličkom sustavu u užem smislu pokušali smo utjecati pomoću kalijeva karbonata. Teukrijem smo regulirali mokrenje. Stoga smo dali pripravak koji se sastojao od jednakih dijelova kalijevog sulfata, kalijevog karbonata i teukrijuma. Cjelokupno liječenje moralo je voditi računa o vrlo nestabilnoj ravnoteži tjelesnog, duševnog i duhovnog organizma u cjelini. Stoga je bilo potrebno osigurati tjelesnu ravnotežu stalnim ležanjem u krevetu, duhovna ravnoteža je osigurana kroz duševni mir, što je omogućilo da različiti lijekovi djeluju zajedno. Kretanje i uzbuđenje čine tako složen proces ozdravljenja gotovo nemogućim. - Pacijent je nakon završenog liječenja bio fizički jak i duševno ojačan te u dobroj formi. Razumije se da se kod tako nestabilnog zdravstvenog stanja, jedan ili drugi poremećaj može ponoviti u slučaju bilo kakvog vanjskog ometanja. Dio je cjelokupnog ozdravljenja da se u takvom slučaju takva ometanja izbjegavaju.

Četvrti slučaj

Dijete koje je dva puta dovedeno u kliniku, prvi put s 4 godine, zatim s 5 godina. Plus njegova majka i sestra njegove majke. Dijagnoza je vodila od djetetove bolesti do bolesti majke kao i sestre. Za dijete smo uspjeli utvrditi sljedeće: radi se o blizancu, rođenom šest tjedana prerano. Drugo dijete umrlo je u posljednjem embrionalnom stadiju. Nakon šest tjedana dijete se razboljelo, pretjerano je plakalo i odvedeno je u bolnicu. Tamo je postavljena dijagnoza pilorospazma. Dijete je hranjeno djelom od dojilje, a dijelom umjetno. Otpušteno je iz bolnice s osam mjeseci. Kad je došlo kući, prvi dan je imalo napadaj, koji se ponavljao svaki dan prva dva mjeseca. Dijete se ukoči i zakoluta očima. Prije napada javljala se tjeskoba i plač. Dijete bi također zaškiljilo desnim okom i povraćalo prije nego bi došlo do napadaja. U dobi od 2 i pol godine dogodio se još jedan napadaj koji je trajao pet sati. Dijete se opet ukočilo i ležalo je kao mrtvo. U dobi od četiri godine dogodio se napadaj koji je trajao pola sata. To je bilo prvi put da nam je rečeno da su pridruženi simptomi groznice. Nakon grčeva koji su se javili nakon što je dovedeno iz bolnice, roditelji su primijetili paralizu desne ruke i desne noge. U dobi od dvije i pol godine dijete prvi put pokušava hodati i to tako da hoda lijevom nogom a desnu vuče za sobom. Desna ruka također ostaje slaba. Isto stanje je bilo i kada je dijete dovedeno k nama. Cilj je bio utvrditi kako stoje

članovi dječje organizacije. To je pokušano bez obzira na kompleks simptoma. Došlo je do jake atrofije eterskog tijela, koje u određenim dijelovima prima vrlo mali utjecaj astralnog tijela. Područje desne polovice prsa bilo je paralizirano u eterskom tijelu. S druge strane, u predjelu želuca pojavilo se nešto poput hipertrofije astralnog tijela. Sada je bilo pitanje pomiriti kompleks simptoma s tim nalazima. Nedvojbeno postoji veliki zahtjev za želucom tijekom probave zbog astralnog tijela, ali zbog paralize eterskog tijela je blokiran kad iz crijeva prelazi u limfne žile. To uzrokuje pothranjenost krvi. Stoga simptome mučnine moramo uzeti kao osobito važne simptome. Grčevi se uvijek javljaju kada etersko tijelo postane atrofično, a astralno tijelo dobije izravan utjecaj na fizičko tijelo, bez posredovanja eterskog tijela. To je u najvećem stupnju bilo prisutno kod djeteta. Ako ovo stanje postane trajno tijekom razdoblja rasta, kao što je ovdje slučaj, procesi koji motorički sustav čine pogodnim za zadatke volje prestaju postojati. To se očitovalo u djetetovoj beskorisnosti desne strane. - Sada smo morali povezati stanje djeteta sa stanjem majke. Imala je 37 godina kada je došla kod nas. Navodi da je već s 13 godina bila visoka kao sada. Rano je imala loše zube, kao dijete bolovala je od reumatskog artritisa i tvrdi da je bila rahitična. Menstruacija je došla relativno rano. Pacijentica objašnjava da je sa 16 godina imala bolest bubrega, a govori i o grčevima koje je imala. U dobi od 25 godina, zatvor zbog spazma analnog sfinktera, koji je morao biti istegnut. Također sada ima grčeve pri pražnjenju. - Nalaz koji je utvrđen izravno bez izvlačenja zaključaka iz kompleksa simptoma pokazuje iznimnu sličnost s djetetovim. Samo što sve ispada u puno blažem obliku. Treba uzeti u obzir da čovjekovo etersko tijelo prolazi svoj poseban razvoj između promjene zuba i spolne zrelosti. To se kod bolesnika izražava činjenicom da raspoložive snage eterskog tijela, koje nisu mnogo jake, dopuštaju rast samo do spolne zrelosti. Time počinje poseban razvoj astralnog tijela, koje svojom hipertrofijom sada prerasta etersko tijelo i prejako intervenira u fizičku organizaciju. To postaje vidljivo u zastoju u rastu u dobi od 13 godina. Pacijent nipošto nije patuljast, već vrlo visok, što je posljedica činjenice da su sile rasta eterskog tijela, iako malene, ali nesputane astralnim tijelom, uzrokovale snažnu ekspanziju volumena fizičkog tijela. Te sile nisu mogle redovito intervenirati u funkcije fizičkog tijela. To se očitovalo u pojavi reumatskog artritisa, a kasnije i u grčevima. Zbog slabosti eterskog tijela, astralno tijelo ima posebno snažan učinak na fizičko tijelo. Ovaj učinak je degradirajući. U normalnom životnom razvoju ono se uravnotežuje konstruktivnim silama kod spavanja, kada je astralno tijelo odvojeno od fizičkog i eterskog tijela. Ako je etersko tijelo preslabo, kao kod naše pacijentice, dolazi do prekomjerne degradacije, što se u njenom slučaju pokazalo činjenicom da je na njezine zube prvu plombu trebalo staviti s 12 godina. Ako je etersko tijelo posebno opterećeno, kao tijekom trudnoće, zubi uvijek propadaju. Slabost eterskog tijela u odnosu na njegovu povezanost s astralnim tijelom posebno se očituje u učestalosti snova i u

zdravom spavanju koje pacijent ima, unatoč svim nepravilnostima. Slabost eterskog tijela očituje se i u činjenici da se u fizičkom tijelu odvijaju strani procesi koje etersko tijelo ne može svladati i pojavljuju se u urinu kao proteini, izolirani hijalinski ostaci i soli. - Ono što je čudno je odnos ovih bolesti i onih kod majčine sestre. Nalaz o odnosu dijelova ljudskog bića gotovo je potpuno isti. Slabo djelujuće etersko tijelo, stoga prevladava astralno tijelo. Ali je samo astralno tijelo slabije od sestrinog. Kao i u ovom slučaju, menstruacija dolazi rano, ali umjesto upale javlja se samo bol, koja je uzrokovana nadražajem organa, naprimjer dolazi iz zglobova. Etersko tijelo u zglobovima mora biti posebno aktivno ako želimo da vitalnost bude normalna. Ako je aktivnost eterskog tijela slaba, aktivnost fizičkog tijela postaje dominantna, što se očituje u oteklinama i kroničnom artritisu. Na slabost astralnog tijela, koje premalo utječe na subjektivni osjećaj, ukazuje sklonost slatkoj hrani koja pojačava osjećaj astralnog tijela. Ako je slabo astralno tijelo istrošeno tijekom dana, bol postaje značajnija ako slabost potraje. Pacijent se žali na pojačanu bol u večernjim satima. - Povezanost bolesti troje pacijenata, ukazuje na generacijsku nadmoć koja je prethodila dvjema sestrama, posebice djetetove bake. Treba tražiti uzrok tome. Poremećena ravnoteža između astralnog i eterskog tijela kod svo troje pacijenata, može biti samo posljedica istog problema kod djetetove bake. Ova nepravilnost mora biti uzrokovana neadekvatnim razvojem embrionalnih hranidbenih organa, posebno *alantoisa*, od strane bakinog astralnog i eterskog tijela. Ovaj neadekvatan razvoj *alantoisa* treba tražiti kod sva tri bolesnika. U našem slučaju to je na početku otkriveno na čisto duhovno-znanstveni način. Fizički alantois se metamorfozira, prelazeći u duhovni, u djelotvornost snaga astralnog tijela. Degenerirani alantois dovodi do smanjene učinkovitosti astralnog tijela, što je posebno vidljivo na svim motoričkim organima. Sve je to slučaj kod troje pacijenata. Čovjek doista može prepoznati alantois iz prirode astralnog tijela. Iz ovoga će se vidjeti, da naše pozivanje na nasljeđivanje nije hrabar zaključak fantazije, već dolazi iz stvarnog duhovno znanstvenog promatranja.

Svakome koga ova izjava iritira, želimo poručiti da naše izjave ne proizlaze iz poriva za paradoksom, već iz želje da se ne uskrati znanje koje je svima dostupno. Mistični koncepti nasljeđa uvijek će ostati nejasni, ako se netko boji prepoznati metamorfozu iz fizičkog u duhovno i obrnuto u slijedu generacija.

Terapeutski, samo takav uvid može dovesti do pogleda gdje započeti proces ozdravljenja. Da se na ovaj način nije upućivalo na nasljeđe, nego da se jednostavno uočila nepravilnost u vezi između eterskog i astralnog tijela, koristili bi se lijekovi koji bi djelovali na ova dva dijela ljudskog bića. Međutim, u našem slučaju oni bi ostali neučinkoviti jer je šteta koja prolazi kroz generacije preduboka da bi se nadoknadila u samim tim članovima ljudske organizacije. U takvom slučaju morate poraditi na 'Ja' organizaciji, i

provesti sve što se odnosi na usklađivanje i jačanje eterskog i astralnog tijela. To možete postići ako se 'Ja' organizaciji približite preko pojačanih osjetilnih podražaja (osjetilni podražaji utječu na 'Ja' organizaciju). - To se s djetetom pokušalo na sljedeći način: desna ruka previjena je 5 %-tnom piritnom mašću, a istodobno je lijeva strana glave utrljana carskom spužvastom mašću. Kada se primjenjuje izvana, pirit, spoj željeza i sumpora, ima učinak stimuliranja 'Ja' organizacije, čineći astralno tijelo živahnijim, i povećavajući njegov afinitet prema eterskom tijelu. Carska spužvasta tvar sa svojim posebnim sadržajem organiziranog dušika djeluje tako da iz glave proizlazi učinak koji kroz 'Ja' organizaciju oživljava etersko tijelo i povećava njegov afinitet prema astralnom tijelu. Proces ozdravljenja podupirala je terapija euritmijom koja je 'Ja' organizaciju kao takvu potaknula na aktivnost. To znači da se ono što se primjenjuje izvana kanalizira u dubinu organizacije. Tako započeti proces iscjeljenja, zatim je dodatno pojačan sredstvima koja su bila namijenjena da astralno i etersko tijelo učine posebno osjetljivima na učinke 'Ja' organizacije. U ritmičkom dnevnom rasporedu primjenjivale su se kupke s uvarkom od solidaga, i straga trljanjem čajem od kore vrbe (posebno djeluje na receprivnost astralnog tijela) i stannum 0,001 (posebno djeluje na receptivnost eterskog tijela). Davali smo i sok od sjemenki maka u slaboj dozi kako bi ljekoviti učinci narušenu organizaciju ostavili u drugom planu.

Posljednja terapija se više koristila kod majke jer su nasljedne sile bile manje učinkovite kada je bila u višoj generaciji. Isto se odnosi i na majčinu sestru. - Dok je dijete još bilo u klinici, mogli smo konstatirati da ga je bilo lakše nositi i da je duševno boljeg stanja. Bilo je naprimjer poslušnije; a pokrete koje je inače činilo vrlo nespretno, izvodilo je vještije. Teta nam je kasnije rekla da se kod djeteta dogodila velika promjena. Postalo je mirnije, smanjio se višak neželjenih pokreta; postalo je toliko vješto da se može igrati samo; a u duhovnom smislu prethodna vezanost je nestala.

Peti slučaj

U našu ambulantu došao je 26-godišnji bolesnik s teškim posljedicama gripe, koja je 1918. bila povezana s plućnim katarom, a 1917. godine uslijedila je nakon pleuritisa. Od gripe, pacijent se nije uspio oporaviti. Godine 1920. bila je vrlo mršava i slaba te je imala blagu groznicu i noću se znojila. Nedugo nakon gripe počeli su bolovi u leđima koji su se pogoršavali sve do kraja 1920. godine; a zatim se uz jake bolove pojavila zakrivljenost u križima. Došlo je i do otoka desnog kažiprsta. Tretman u ležećem položaju navodno je donio olakšanje od bolova u leđima. - Kada je pacijentica došla kod nas, imala je prolaps apscesa na desnom bedru, naduti abdomen s nešto ascitesa i kataralnih zvukova na vrhovima pluća, i desno i lijevo. Probava i apetit su dobri. Urin je koncentriran, pokazuje tragove proteina.

Rudolf Steiner - Osnove za proširenje umijeća liječenja prema uvidima znanosti duha

Duhovno znanstveno istraživanje otkrilo je: preosjetljivost astralnog tijela i 'Ja' organizacije; takva se abnormalnost inicijalno izražava u eterskom tijelu u tome što ono ne razvija stvarne eterske funkcije, već radije eterski otisak astralnih funkcija. Astralne funkcije degradiraju. Stoga su vitalnost i normalni procesi u fizičkim organima morali izgledati atrofirani. To je uvijek povezano, u određenoj mjeri, s izvan ljudskim procesima koji se odvijaju u ljudskom organizmu. Otuda hladni apsces, lumbalni bolovi, nadut abdomen, a također i nedovoljna asimilacija proteina. - Terapija se sastoji u smanjenju osjetljivosti astralnog tijela i 'Ja' organizacije. To se postiže davanjem silicijeve kiseline, koja uvijek povećava inherentnu snagu osjetljivosti. U ovom smo slučaju to učinili stavljanjem silicija u prahu u hranu i davanjem kao klistir. Osjetljivost smo također ublažili stavljanjem senf flastera na donji dio leđa. Njegovo djelovanje temelji se na činjenici da sam izaziva osjetljivost, i time toga oslobađa astralno tijelo i 'Ja' organizaciju. Procesom koji prigušuje preosjetljivost astralnog tijela u probavnom traktu, uspjeli smo tu astralnu aktivnost usmjeriti na etersko tijelo, gdje bi inače trebala biti. To smo učinili s malim dozama bakra i carbo animalisa. Suprotstavili smo se mogućnosti da se etersko tijelo povuče iz normalne probavne aktivnosti na koji nije naviknuto, davanjem soka gušterače.

Prolapsni apsces je punktiran nekoliko puta. Velike količine gnoja drenirane su aspiracijom. Apsces se povukao i oteklina abdomena se smanjila, dok se stvaranje gnoja stalno smanjivalo i konačno nestalo. Dok je gnoj još tekao, jednog dana iznenadila nas je nova groznica. To nam se nije činilo neobjašnjivim, budući da uz gore opisanu konstituciju astralnog tijela manja psihička uzbuđenja mogu izazvati takvu groznicu. Međutim, u takvim slučajevima treba razlikovati objašnjenje vrućice od njezinih teških štetnih učinaka. Jer u navedenim uvjetima, takva je groznica zapravo posrednik za duboku intervenciju procesa razgradnje u organizmu. I treba odmah osigurati da se etersko tijelo ojača tako da paralizira štetne učinke astralnog tijela. Koristili smo visoko potentne injekcije srebra i postigli povlačenje vrućice. - Pacijent je napustio kliniku s 20 kilograma povećanja tjelesne težine i u jačem stanju. Ne zavaravamo se da je u ovom slučaju potreban daljnji tijek liječenja kako bi se osiguralo izlječenje.

Napomena

Kroz slučajeve koje smo do sada liječili željeli smo okarakterizirati principe po kojima tražimo lijekove na temelju dijagnoze. Kako bi stvar bila jasna, uzeli smo slučajeve u kojima je trebao vrlo individualan pristup. Ali također smo pripremili tipične lijekove koji se mogu koristiti za tipične bolesti. Sada se želimo pozabaviti nekim slučajevima u kojima smo koristili takva tipična sredstva.

Šesti slučaj. Liječenje peludne groznice

Imali smo pacijenta s teškim simptomima peludne groznice. Od djetinjstva je patio od toga. Na naše liječenje došao je s 40 godina. Imamo naš 'Gencydo' preparat za ovo stanje. Isto je primijenjeno i na bolesnika u vrijeme kada je bolest bila najteža - a to je bio mjesec svibanj. Pacijenta smo liječili injekcijama i lokalno pranjem nosa tekućinom 'Gencydo'. Nakon što je došlo do jasnog poboljšanja u vrijeme kada su pacijenta u ranijim godinama ozbiljno mučili simptomi peludne groznice, otišao je na put i mogao nas je izvijestiti da mu je neusporedivo bolje nego prethodnih godina. Sljedeće godine ponovno je bio na putu iz Amerike u Europu tijekom sezone peludne groznice i imao je mnogo blaži napad nego prije. Ponavljanje tretmana rezultiralo je potpuno podnošljivim stanjem za ovu godinu. Kako bi cijeljenje bilo temeljito, tretman je proveden iduće godine, iako nije bilo stvarnog napada. Nakon godinu dana pacijent je svoje stanje doslovno opisao na sljedeći način: "U proljeće 1923. ponovno sam počeo s liječenjem jer sam očekivao nove napade. Otkrio sam da mi je nosna sluznica daleko manje osjetljiva nego prije. Morao sam raditi usred cvjetanja trave i drveća koje proizvodi pelud. Također sam cijelo ljeto vozio po vrućim i prašnjavim cestama. Ali s izuzetkom jednog jedinog dana, nikakvi simptomi peludne groznice nisu se pojavili cijelo ljeto; da, imam sve razloge vjerovati da mi je taj jedan dan donio samo prehladu, a ne i napadaj peludne groznice. Ovo je bila prva godina u 35 godina da sam mogao slobodno živjeti i raditi u okruženju koje je prije bilo pravi pakao".

Sedmi slučaj. Liječenje skleroze

U našu ambulantu dolazi bolesnik star 61 godinu sa sklerozom i albuminurijom. Trenutačno stanje je uzrokovano gripom s laganom povišenom temperaturom te smetnjama želuca i crijeva. Od napada gripe bolesnik se više ne osjeća dobro. Žali se na otežano disanje kad se probudi, napade vrtoglavice, osjećaj lupanja u glavi, ušima i rukama, što je posebno neugodno kad se budi, ali se javlja i pri hodu i pri penjanju. Spavanje je dobro. Postoji sklonost konstipaciji. Protein u mokraći. Krvni tlak 185 mm žive. Prvotno smo pretpostavili sklerozu koja se očituje u pretjeranoj aktivnosti astralnog tijela. Fizičko tijelo i etersko tijelo nisu u stanju apsorbirati punu aktivnost astralnog tijela. U takvom slučaju ostaje pretjerana aktivnost astralnog tijela koju fizičko i etersko tijelo ne apsorbiraju. Normalan, čvrst položaj ljudske organizacije moguć je samo ako je ta apsorpcija potpuna. U suprotnom, kao što je ovdje slučaj, dio koji nije apsorbiran javlja se kroz vrtoglavicu i posebno kroz subjektivne osjetilne iluzije, kao što je kucanje itd. Ovaj dio koji nije apsorbiran također hvata

apsorbirane tvari i nameće im procese prije nešto što su prodrle u normalan metabolizam. To postaje očito u sklonosti zatvoru i gubitku proteina; također kod želučanih i crijevnih smetnji. U tom slučaju krvni tlak je povišen jer pretjerana aktivnost astralnog tijela također povećava aktivnost 'Ja', a to se očituje u povišenom krvnom tlaku. - Slučaj smo uglavnom rješavali s našim 'Scleronom'; belladonnu smo dodali u vrlo maloj dozi kao potporu kako bismo odmah spriječili napade vrtoglavice. Čaj od bazge koristili smo za pospješnje probave, regulirali stolicu klistirom i laksativnim čajem, propisali dijetu bez soli jer soli podupiru sklerozu. Postigli smo relativno brzo poboljšanje. Napadi vrtoglavice su se smirili, kao i lupanje. Tlak je pao natrag na 112. Subjektivno blagostanje se značajno poboljšalo. Skleroza nije napredovala sljedeće godine. Nakon godinu dana pacijent se vratio s manjim stupnjem simptoma. Sličan tretman rezultirao je daljnjim poboljšanjem; a kod pacijenta se jasno uočava, nakon što je prošlo dosta vremena od liječenja, da skleroza ne uzrokuje daljnju degeneraciju organizma. Vanjski simptomi karakteristični za sklerozu su u remisiji i ubrzano starenje koje je prije pogadalo bolesnika više nije prisutno.

Osmi slučaj. Liječenje guše

Pacijentica nam se javila u 34. godini života. Predstavlja tip osobe čije je ukupno duševno stanje pod jakim utjecajem određene težine i unutarnje krhkosti fizičkog tijela. Čini se da svaka njezina riječ iziskuje trud. Izuzetno je karakteristična konkavnost ukupnog oblika lica; korijen nosa je kao nešto što je zadržano u organizmu. Pacijentica navodi da je osjetljiva i boležljiva od školovanja. Što se stvarnih bolesti tiče, bolovala je samo od lakših ospica. Uvijek je izgledala blijedo, bila jako umorna i imala slab apetit. Slali su je od liječnika do liječnika, pri čemu su postavljene sljedeće dijagnoze: katar vrha pluća, katar želuca, anemija. Bolesnica je u vlastitoj svijesti osjećala da je manje fizički bolesna, a više duševno.

Nakon ovog dijela anamneze, sada želimo navesti duhovno znanstvene spoznaje, kako bi poslije provjerili sve ostalo.

Pacijent pokazuje tešku atoniju astralnog tijela. Kao rezultat toga, 'Ja' organizacija je poduprta fizičkim i eterskim tijelom. Čitav život svijesti prožima tiha, tupa pospanost. Fizičko tijelo je izloženo procesima koji proizlaze iz unesenih tvari. Kao rezultat toga, te se tvari pretvaraju u dijelove ljudske organizacije. Koherentna vitalnost eterskog tijela previše je prigušena 'Ja' i astralnim tijelom, uslijed čega unutarnji osjećaji, naime opći osjećaj života i osjećaj statike tijela, postaju previše živahni i aktivnost vanjskih osjetila previše tupa. Prema tome, sve fizičke funkcije moraju slijediti put koji uzrokuje njihov nesklad jedne s drugom. Ništa drugo nije moguće, osim da pacijentica ima osjećaj da funkcije tijela pacijentica ne može držati na

okupu od 'Ja'. To joj se čini kao duševna nemoć. Zato kaže da je bolesna više duševno nego fizički. Poveća li se nemoć 'Ja' i astralnog tijela, moraju se pojaviti bolesti u raznim dijelovima tijela, na što ukazuju i razne dijagnoze. Nemoć ega se izražava u nepravilnostima takvih žlijezda kao što su štitnjača i nadbubrežne žlijezde; također kod nepravilnosti želučanog i crijevnog sustava. Sve je to očekivano i zapravo konstatirano kod bolesnika. Njezina gušavost i stanje želuca i crijevnog sustava u potpunosti odgovaraju duhovno znanstvenim nalazima. Vrlo je karakteristično sljedeće. Zbog nemoći 'Ja' i astralnog tijela, dio potrebe za snom se ispunjava u budnom stanju, pa je san mnogo manje dubok nego kod drugih ljudi. Pacijentu se to čini kao stalna nesanica. Zbog toga se osjeća kao da lako zaspi i lako se budi. To je također povezano s činjenicom da ona vjeruje da ima mnogo snova, koji, međutim, nisu stvarni snovi, već mješavina snova i dojmova iz budnog stanja. Zbog toga ne ostaju u sjećanju i nisu jako uzbuđujući jer je intenzitet podražaja smanjen. Nemoć 'Ja' očituje se u unutarnjim organima, najprije u plućima. Katar vrha pluća zapravo je uvijek izraz slabe 'Ja' organizacije. Metabolizam koji ne provodi 'Ja' očituje se u reumatizmu. Subjektivno, sve se izražava u općem umoru. Menstruacija je nastupila u dobi od 14 godina; slaba 'Ja' organizacija ne osigurava dovoljno snage da pokrene menstrualni proces nakon što počne teći. Rad 'Ja' u ovom smanjenju dolazi do svijesti kao osjećaj kroz živce, koji se u predjelu sakruma ulijevaju u leđnu moždinu. Živci, kroz koje ne teku dovoljno struje 'Ja' organizacije i astralnog tijela, bole. Pacijentica se žali na bolove u leđima tijekom menstruacije. Sve to dovodi do sljedeće terapije. Utvrdili smo da Colchicum autumnale vrši snažan podražaj na astralno tijelo, naime na onaj dio koji odgovara organizaciji vrata i glave. Colchicum autumnale stoga dajemo za sve one bolesti čiji je najvažniji simptom gušavost. Stoga smo bolesniku tri puta dnevno davali po pet kapi našeg preparata Colchicum, uslijed čega se natečenost guše smanjila i bolesnik je osjetio olakšanje. Ako je astralno tijelo ojačano na ovaj način, ono također osigurava bolje funkcioniranje 'Ja' organizma, pri čemu agensi koji mogu djelovati na probavne i reproduktivne organe održavaju svoju snagu u organizmu. Kao takva sredstva primijenili smo klistire od pelina u koje smo dodali ulje jer ulje stimulativno djeluje na probavni trakt. Ovim smo lijekom postigli značajan napredak. Vjerujemo da ova terapija svoje osobito blagotvorne učinke može razviti oko 35. godine života, jer u to vrijeme 'Ja' organizacija ima snažan afinitet s ostatkom organizma, i može lako stimulirati čak i ako je slaba. Pacijentica je imala 34 godine kada je došla kod nas.

Deveti slučaj. Stanja slična migreni u razdoblju klimakterija

Pacijentica nam se javila u 55. godini života. Tvrdi da je bila nježno i slabo dijete; preboljela ospice, šarlah, vodene kozice, hripavac i zaušnjake u

djetinjstvu. Menstruacija je nastupila u dobi od 14-15 godina. Krvarenje je bilo jako i bolno od samog početka. U dobi od 40 godina učinjena je totalna eksterpacija zbog tumora u abdomenu. Pacijentica također navodi da je od 35. godine svaka tri do četiri tjedna imala trodnevnu glavobolju sličnu migreni, koja se u 46. godini intenzivirala u bolest glave koja je trajala tri dana i bila povezana s gubitkom svijesti. Trenutačni duhovno znanstveni nalazi su: opća slabost 'Ja' organizacije, koja se izražava u činjenici da aktivnost eterskog tijela nije dovoljno paralizirana 'Ja' organizacijom. To rezultira širenjem vegetativnih organskih aktivnosti u glavi i živčano-osjetilnom sustavu, što nije u toliko mjeri prisutno kod normalne 'Ja' organizacije. Određeni simptomi su u skladu s ovim nalazom. Prvi je čest nagon za mokrenjem. To proizlazi iz činjenice da normalno razvijeno astralno tijelo, koje regulira lučenje bubrega, nije suprotstavljeno dovoljno snažnoj 'Ja' organizaciji koja ga inače sputava. Drugi simptom je kasno zaspati i umorno buđenje. Astralno tijelo teško napušta fizičko i etersko, jer ga 'Ja' ne izvlači dovoljno snažno. Nakon što se probudi, vitalna aktivnost koja nastavlja imati učinak spavanja, percipira se kao umor zbog slabog 'Ja'. Treći simptom je malo snova - 'Ja' organizacija utiskuje samo slabe slike na astralno tijelo koje se ne mogu izraziti u živopisnim snovima.

Ove spoznaje dovode nas do sljedeće terapije: morali smo utrti put 'Ja' organizaciji da dopre do fizičkog i eterskog tijela. To smo radili oblozima 2 %-tne soli djeteline na čelo navečer i oblozima od 7 %-tne otopine Urtica dioica ujutro na trbuh, s 20 %-tnom otopinom cvijeta lipe poslijepodne na stopala. Tome je namjena kako bi se osiguralo da je vitalna aktivnost oslabljena tijekom noći; do toga je dovela sol djeteline koja ima funkciju suzbijanja prekomjerne životne aktivnosti u organizmu. Ujutro smo morali osigurati da 'Ja' organizacija pronađe svoj put u fizičko tijelo. To se događa poticanjem cirkulacije krvi. U tu svrhu korišten je učinak željeza koprive. Dakle, sve što je preostalo bilo je promicanje prodiranja u fizičko tijelo od 'Ja' organizacije tijekom dana. To se dogodilo zbog vučnog učinka prema dolje cvijeta lipe u podne. Sada, pacijentica je doživjela opisane glavobolje koje su se pojačale u 46. godini života. Tu smo glavobolju morali povezati s izgubljenom mjesečnicom zbog eksterpacije i pojačanu s nesvjesticom kao kompenzacijskim simptomom klimakterija. Prvo smo pokušali postići poboljšanje antimonom. Isto bi dovelo do poboljšanja da je uzet u obzir opći metabolizam koji je pod regulacijom 'Ja' organizacije. To nije dovelo do poboljšanja. To je pružilo dokaz da u obzir dolazi relativno samostalan dio 'Ja' organizacije, koji prvenstveno regulira reproduktivne organe. S druge strane, vidimo specifičnu tvar u korijenu Potentilla-Tormentilla kada se jako razrijedi, i to je zapravo djelovalo.

XX**Tipični lijekovi***Preliminarna napomena*

Neki od tipičnih lijekova, od kojih smo neke stavili na tržište, sada ćemo opisati prema njihovoj ljekovitosti. Oni su također prilagođeni tipičnim oblicima bolesti, a ako u stanju bolesti nešto tipično dolazi u obzir, naš lijek predstavlja ono što mora dovesti do terapije u smislu opisa u našoj knjizi. S ove točke gledišta biti će opisani neki od naših lijekova.

1. Lijek 'Scleron'

Isti se sastoji od metalnog olova, meda i šećera. Olovo djeluje na organizam tako da potiče degradaciju 'Ja' organizacije. Ako se unosi u organizam koji ima premalo utjecaja na razgradnju 'Ja' organizacije, ta podrška će se dogoditi ako je doza dovoljno jaka. Ako je doza prevelika, dolazi do hipertrofije 'Ja' organizacije. Tijelo se više razgrađuje nego što se gradi i mora propadati. U sklerozi 'Ja' organizacija postaje preslaba; sama se ne razgrađuje dovoljno. Stoga se degradacija događa isključivo kroz astralno tijelo. Produkti razgradnje ispadaju iz organizma i daju pojačanje za one organe koji se sastoje od soli. Olovo u pravoj dozi vraća razgradnju u 'Ja' organizaciju. Produkti razgradnje ne ostaju u tijelu kao otvrdnuće, već se izbacuju. Svaki lijek protiv skleroze može se sastojati samo od otvaranja puta prema van za procese stvaranja soli koji bi inače ostali u tijelu. Olovo je odredilo smjer procesa 'Ja' organizacije. Također je neophodno da ti procesi budu prolazni u tvom tijeku. To se događa dodavanjem meda. Med omogućuje 'Ja' organizaciji da izvrši potrebnu kontrolu nad astralnim tijelom. Stoga astralno tijelo lišava njegove relativne neovisnosti u sklerozi. Šećer ima izravan učinak na 'Ja' organizaciju. On to u sebi pojačava. Naš lijek stoga ima sljedeći učinak: olovo ima degradirajući učinak kao 'Ja' organizacija, a ne kao astralno tijelo. Med prenosi degradirajuće djelovanje astralnog tijela na 'Ja' organizaciju, a šećer omogućuje 'Ja' organizaciji da ispuni svoj specifični zadatak. - Može se uočiti da se početni stadiji skleroze izražavaju u gubitku moći mišljenja i precizne kontrole nad pamćenjem. Ako se naš lijek koristi u ovoj fazi bolesti, bit će moguće izbjeći zrelija stanja skleroze. Ali također se pokazuje učinkovitim u ovim kasnijim stanjima. (Dajemo upute o korištenju proizvoda.)

2. Lijek za migrenu. 'Biodoron'

Organizacija glave je takva da je iznutra smješteni, sivkasto-bjelkasti dio mozga najnapredniji član ljudske organizacije. Sadrži osjetilnu aktivnost koja spaja osjetila i na koju utječu 'Ja' i astralno tijelo. Sudjeluje u ritmičkom sustavu organizma, u kojem djeluju astralno i etersko tijelo, a također sudjeluje, ali u vrlo maloj mjeri, u metaboličkom sustavu udova, u kojem djeluju fizičko i etersko tijelo. Ovaj dio mozga razlikuje se od perifernog mozga koji ga okružuje, a koji je u svojoj fizičkoj organizaciji mnogo više sličan metaboličkom sustavu udova, malo više ritmičkom sustavu, ali sadrži najmanje živčano-osjetilnog sustava. Ako je aktivnost 'Ja' organizacije odbijena, središnji mozak postaje siromašniji živčano-osjetilnom aktivnošću i bogatiji probavnom aktivnošću, to jest ako postane sličniji perifernom mozgu nego što je u normalnom stanju, javlja se migrena. Ozdravljenje će stoga ovisiti: 1. o stimulaciji živčano-osjetilne aktivnosti; 2. od transformacije ritmičke aktivnosti iz one koja je sklona metabolizmu u onu koja je sklona disanju; 3. u obuzdavanju čisto vitalne metaboličke aktivnosti, kojoj nedostaje regulacija 'Ja' organizacije. Prvo se postiže silicijevim dioksidom. Silicij u spoju s kisikom sadrži one procese koji su slični onima u organizmu, tijekom prijelaza iz disanja u živčano-osjetilnu aktivnost. Drugo se postiže sumporom. Sadrži proces kojim se ritam sklon probavnom sustavu pretvara u ritam sklon disanju. A treće postiže željezo, koje odmah nakon probavnog procesa dovodi metabolizam u ritam krvi, pri čemu se sam metabolički proces potiskuje. Željezo, sumpor i silicijev dioksid, obrađeni na odgovarajući način, moraju stoga biti lijek za migrene. To nam je potvrđeno u bezbroj slučajeva.

3. Lijek protiv traheitisa i bronhitisa. Pirit

Sada želimo raspravljati o sredstvu koje svoje postojanje duguje znanju koje može dovesti procese tvari u pravi odnos s procesima ljudskog organizma. Treba uzeti u obzir da je tvar zapravo proces koji je zaustavljen, da tako kažemo, zamrznut proces. Zapravo ne bi trebali reći pirit, nego piritni proces. Ovaj proces, koji se u mineralu piritu drži kao skrućen, odgovara onome što može nastati međudjelovanjem procesa željeza i procesa sumpora. Kao što je već pokazano u prethodnom odjeljku, željezo potiče cirkulaciju krvi, dok sumpor posreduje u vezi između cirkulacije krvi i disanja. Podrijetlo traheitisa i bronhitisa, kao i pojedinih oblika mucanja, nalazi se upravo u dodiru krvotoka i disanja. Ovaj proces između cirkulacije krvi i disanja, koji je također proces iz kojeg se u embrionalnom životu formiraju odgovarajući organi i u kasnijem životu kontinuirano obnavljaju, može preuzeti željezno-sumporna tvar dopremljena u tijelo ako se u organizmu ne odvija normalno. Na temelju ovih spoznaja koristimo pirit za pripremu lijeka za navedeni oblik bolesti, tako što mineral pretvaramo u pripravak na način

da njegove moći pronađu put do oboljelih organa kada za to postoji unutarnja indikacija. Naravno, morate znati put kojim se određeni procesi stvari odvijaju u organizmu. Proces željeza se provodi iz metabolizma u krvotok. Proces sumpora prelazi iz krvotoka u dišni proces.

4. Učinci spojeva antimona

Antimon ima izuzetno snažan odnos s drugim tijelima, naprimjer sumporom. Na taj način pokazuje da može lako pratiti put kojim prolazi sumpor u organizmu, naprimjer uključujući i sve dišne procese. Druga sklonost antimona je njegova sklonost stvaranju kristala u obliku grozda. Pokazuje da lako prati određena zračenja sila u zemljinoj okolini. Ovo svojstvo postaje još očitije kada se antimon podvrgne Seigerovom procesu. Kroz to postaje fino vlaknast. A to postaje još značajnije kada se antimon prebaci u proces izgaranja i razvije se njegov bijeli dim. Taj se dim veže za hladna tijela i stvara karakteristične cvjetove antimona. Kao što antimon slijedi sile koje na njega djeluju izvan ljudskog organizma, tako i u ljudskom organizmu slijedi formativne sile. U krvi se sada nalazi, da tako kažemo, stanje ravnoteže između sila koje stvaraju i koje rastvaraju forme. Zbog opisanih svojstava, antimon može prenijeti formativne sile ljudskog organizma u krv ako se put do toga omogući vezom sa sumporom. Stoga su moći antimona one koje djeluju na zgrušavanje krvi. Duhovno znanstveno stvar ispada ovakva: da astralno tijelo ojača u onim silama koje dovode do zgrušavanja krvi. U astralnom tijelu moramo vidjeti sile slične antimonskim silama, koje djeluju centrifugalno u organizmu iznutra prema van. Tim antimoniziranim silama suprotstavljaju se sile usmjerene izvana prema unutra, koje ukapljuju krv i plastično stavljaju ukapljenu krv u službu formiranja tijela. One od proteina također djeluju u smjeru tih sila. Snage sadržane u procesu proteina neprestano sprječavaju zgrušavanje krvi. Uzmimo slučaj tifusa; temelji se na prevlasti albuminizirajućih sila. Dajete li organizmu antimon u najfinijim dozama, suprotstavljate se silama koje uzrokuju trbušni tifus. No, mora se uzeti u obzir da je djelovanje antimona potpuno različito, ovisno o tome koristi li se interno ili eksterno. Kada se koristi izvana, kao masti ili slično, slabi centrifugalne sile astralnog tijela, što se naprimjer, manifestira u ekcemskim tvorbama; kad se koristi unutarnje, djeluje protiv centripetalnih sila koje se javljaju kod tifusa.

Antimon je važan lijek za sve bolesti kod kojih dolazi do opasnog pomračenja svijesti (somnolencija). U tom slučaju se djelomično isključuju formativne centrifugalne sile astralnog tijela, a time i moždani i osjetilni procesi. Doda li se organizmu antimon, umjetno se stvaraju nedostajuće astralne sile. Uvijek će se primijetiti da uzimanje antimona dovodi do jačanja pamćenja, povećanja kreativnih snaga duše i unutarnjeg jedinstva ustrojstva duše. Organizam se iz ojačane duše regenerira. To se osjećalo u staroj medicini.

Antimon je stoga za nju bio univerzalni lijek. Čak i ako ne zauzmemo ovo ekstremno stajalište, moramo, kao što se vidi iz gore navedenog, u antimonu vidjeti svestran lijek.

5. Cinober

Uspjeli smo u cinoberu pronaći važan lijek. Ta tvar nudi priliku za proučavanje toliko branjenog i toliko osporavanog odnosa žive prema ljudskom organizmu. Živa je zamrznuti proces, koji stoji usred reproduktivnih procesa koji gotovo potpuno odvajaju svoju bit od sebe unutar organizma. Živine sile sada imaju tu posebnost da uzrokuju reapsorpciju ovih odvojenih sila u cijelom organizmu. Živu, dakle, možete koristiti (morate u najfinijim dozama) terapijski svugdje gdje se stvaraju procesi lučenja, koje pak treba vratiti pod dominaciju cijelog organizma. Sve su to kataralni procesi. Nastaju kada se vanjskim utjecajem neki dio organizma otrgne kontroli cijelog organizma. To je slučaj s dušničkim katarom i svim kataralnim pojavama u toj oblasti. Usmjerite li tamo sile žive, one djeluju ljekovito. Već nekoliko puta spomenuto je karakteristično svojstvo sumpora, da se njegov utjecaj osjeća u onom području organizma gdje cirkulacija i procesi disanja graniče jedni s drugima, odnosno u svemu što izlazi iz pluća. Cinober je spoj žive i sumpora; djelotvoran je lijek za sve kataralno u određenim dijelovima ljudskog organizma.

6. Lijek protiv peludne groznice 'Gencydo'

Kad je u pitanju peludna groznica, simptomi bolesti su upala sluznice očiju, nosa, grla i gornjih dišnih puteva. I anamneza pacijenata oboljelih od peludne groznice često ukazuje da su i u djetinjstvu bili prisutni procesi bolesti koji spadaju u područje 'eksudativne dijateze'. - Time smo upućeni na etersko tijelo i ponašanje astralnog tijela. Etersko tijelo prevladava svojim snagama, a astralno tijelo se povlači i ima tendenciju da ne intervenira ispravno u etersko i fizičko tijelo. A kataralne pojave su rezultat činjenice da je uredan utjecaj astralnog tijela - a time i 'Ja' organizacije - poremećen u oboljelim dijelovima. Astralno tijelo i 'Ja' organizacija postaju preosjetljivi, a to također objašnjava grčevite i paroksizmalne reakcije na osjetilne dojmove kao što su svjetlost, toplina, hladnoća, prašina i slično. - Proces ozdravljenja stoga mora prilagoditi astralno tijelo i pomoći mu da ispravno intervenira u etersko tijelo. To je moguće primjenom voćnih sokova napravljenih od voća koje ima kožastu koru. Takvi plodovi pokazuju kako su kreativne sile koje djeluju izvana prema unutra posebno jake. A kada se primjenjuju izvana i iznutra, takvi sokovi stimuliraju astralno tijelo u smjeru eterskog tijela; njihov sadržaj mineralnih komponenti kao što su naprimjer kalij, kalcij i

silicijeva kiselina istovremeno daju podršku 'Ja' organizaciji (vidi poglavlje XVII), tako da se postiže pravi lijek za peludnu groznicu. - Dodatne informacije o uputama za uporabu nalaze se uz proizvod.

[Ranija izdanja popraćena su predgovorom i pogovorom koje je napisala dr. Wegman. Ovdje su reproducirani]

Predgovor prvom izdanju

Učitelj, vodič i prijatelj Rudolf Steiner više nije među živima. Teška bolest, koja je započela tjelesnom iscrpljenošću, odnijela ga je. Usred posla morao je leći u krevet da odmori, njegova snaga koju je tako obilno i neograničeno davao svom radu u Antropozofskom društvu, više nije bila dovoljna da svlada svoju bolest. I svi koji su ga voljeli i poštovali, morali su s nevjerojatnom boli doživjeti da je osoba koju su toliko voljeli, ona koja je mogla pomoći tolikim ljudima, morala prepustiti sudbini da ide svojim tokom, dobro znajući da ovdje vladaju više sile.

Plod zajedničkog rada zabilježen je u ovoj knjižici.

Kao liječnik mogla sam u potpunosti prihvatiti učenje antropozofije, koja je zlatni rudnik nadahnuća, posebice za znanost medicine, i u njoj našla izvor mudrosti iz kojeg se može neumorno crpiti i koji osvjetljava mnoge i može riješiti mnoge i danas neriješene medicinske probleme. Tako smo Rudolf Steiner i ja razvili živu suradnju u medicinskom znanju, koja se posebno produbila u posljednje dvije godine, tako da je postalo moguće i došlo do zajedničkog pisanja knjige. Rudolf Steiner je uvijek nastojao - i ja sam ga u tome potpuno razumjela - obnoviti staru misterijsku esenciju i ugraditi je u medicinu. Od davnina je ovo biće misterija usko povezano s umijećem liječenja, a postizanje duhovnog znanja bilo je povezano s iscjeljivanjem. Znanstvenu medicinu ne treba podcjenjivati na amaterski način; to je bilo u potpunosti prepoznato. Ali onome što već postoji bilo je važno dodati ono što može proizaći iz istinskog duhovnog znanja u razumijevanju bolesti i procesa ozdravljenja. Naravno, ne treba oživjeti duhovno instinktivnu prirodu starih misterija, već onu koja odgovara potpuno razvijenoj, modernoj svijesti koja je uzdignuta na duhovnu razinu.

Tako su nastali prvi počeci, a kliničko terapijski institut koji sam osnovala u Arlesheimu dao je praktične osnove za ovdje predstavljene teorije. I pokušano je pokazati puteve do vještine liječenja onima koji žele proširiti svoje medicinsko znanje u smislu koji je ovdje naznačen.

Planirali smo nastaviti ovu malu knjigu uz puno zajedničkog rada. Nažalost, to više nije bilo moguće. Međutim, namjeravam napraviti drugi, možda čak i treći svezak na temelju mnogih prijedloga i bilješki koje imam. - Ali neka ovaj prvi svezak, čiji je rukopis s radošću i unutaršnjim zadovoljstvom ispravio tri

dana prije smrti Rudolf Steiner, nađe put do svih koji nastoje razumjeti život u njegovoj slavi i veličini iz zagonetki života.

Arlesheim, Dornach, rujan 1925.

Ita Wegman, dr. med.

Pogovor

Ovo je danas plod našeg zajedničkog rada, i svakako na bol svih nas, pisanje je ovdje moralo stati kada se Rudolf Steiner razbolio. Naš plan je bio nastaviti se baviti zemaljskim i kozmičkim silama koje djeluju u metalima zlatu, srebru, olovu, željezu, bakru, živi i kositru te objasniti kako se mogu koristiti u vještini liječenja. Također treba pokazati kako su drevna bića misterija imala duboko razumijevanje odnosa metala s planetima i njihov odnos s različitim organima ljudskog organizma. Namjera je bila progovoriti o tom znanju i iznova ga utvrditi. - Moj posao u bliskoj budućnosti sada će biti da uskoro objavim drugi dio knjige, na temelju mojih podataka i bilješki.

*

Ovu knjigu su zajedno napisali Rudolf Steiner i Ita Wegman. Poglavlja I-XVIII su rukopisom Rudolfa Steinera, poglavlja XIX i XX rukopisom Itte Wegman. Tiskani rukopis gotovo je u potpunosti sačuvan, nedostaju samo naslovna stranica, predgovor, pogovor i 6. pasus XX poglavlja. Rukopis i tiskani tekst razlikuju se na raznim mjestima jer je Rudolf Steiner tri dana prije smrti napravio brojne ispravke i dopune prvih otisaka. Nakon smrti Rudolfa Steinera, redakciju i unos tih ispravaka izvršila je liječnica Hilma Walter. Ita Wegman napisala je predgovor i pogovor. Knjiga je objavljena u rujnu 1925. Planirani drugi a možda i treći svezak nije napravljen. U nastavku knjige, Ita Wegman je za članove liječničke sekcije u godinama 1926.-1932. objavila razne članke u dodacima časopisa 'Natura' na temelju prijedloga i bilješki iz zajedničkog rada s Rudolfom Steinerom. Sama Ita Wegman objavljivala je daljnje medicinske članke u časopisu 'Natura' između 1926. i 1932; objavljeni su zajedno pod naslovom 'U osvjetljenje rada za proširenje umijeća liječenja prema znanosti duha', Arlesheim, Natura-Verlag 1956.